

KULTUREN

Kv Sankt Mikael 16

fornlämning nr 73,
Lunds stad, Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk förundersökning och geoteknisk
undersökning 2014

KULTURMILJÖRAPPORT ÅRTAL:2015:9

AJA GULDÅKER & IVAN BALIC

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	3
Bakgrund	4
Fornlämning 73:1, karaktär, utbredning och omfattning	4
Topografi.....	5
Exploateringssituationen	5
Tidigare kunskap och arkeologiska iakttagelser	6
Forskningsläget och vetenskapliga frågeställningar	10
Arkeologiska förutsättningar och bevarandeintressen.....	12
Genomförande, resultat och slutsatser	15
Metoder och prioriteringar.....	15
Dokumentations- och undersökningsmetod	16
Resultat	17
Sammanfattning.....	26
Förväntade fyndkategorier, bevaringsförhållande, konserveringsbehov och förutsättningar för analyser	26
Förslag till fortsatta åtgärder	27
Administrativa och tekniska uppgifter (GU)	28
Administrativa och tekniska uppgifter (FU).....	29
Referenser	30
Bilagor	32
<i>Bilaga 1 Planritningar.....</i>	<i>33</i>
<i>Bilaga 2. Västra sektionen översikt.....</i>	<i>34</i>
<i>Bilaga 3. Östra sektionen översikt.....</i>	<i>38</i>
<i>Bilaga 4. Borrprover</i>	<i>41</i>
<i>Bilaga 5. Fyndlista.....</i>	<i>44</i>
<i>Bilaga 6. Kontextbeskrivningar.....</i>	<i>47</i>
<i>Bilaga 7. Planritningar kontexter och stratigrafisk matris</i>	<i>49</i>
<i>Bilaga 8 ritning över dagvattenledning lagd 1977 på fastigheten Sankt Mikael 16.</i>	<i>51</i>

Sammanfattning

Vallkärra Properties AB har planer på att uppföra bostäder på fastigheten Sankt Mikael 16 och för att undersöka grundförhållandena i området genomfördes en geoteknisk undersökning. Med anledning av detta gav Länsstyrelsen i Skåne, Kulturen i uppdrag att genomföra en förundersökning i form av en övervakning av den geotekniska undersökningen (Lst dnr: 431-24135-2014).

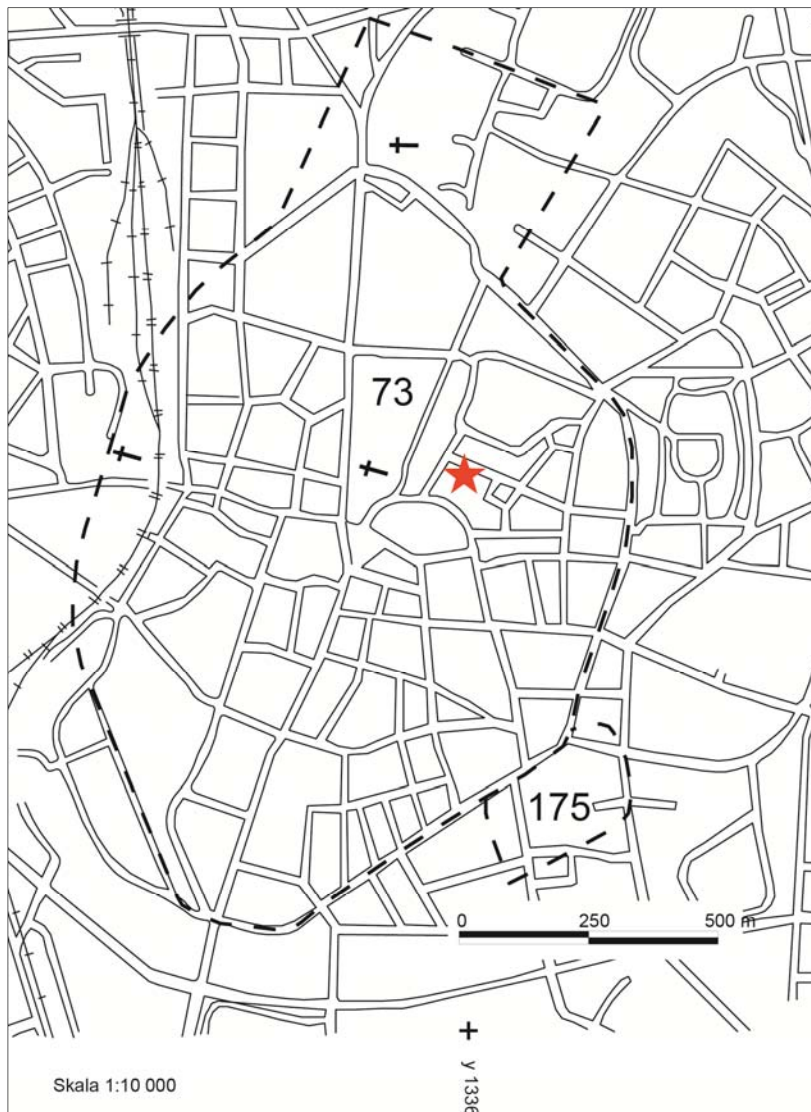
Vid med den geotekniska undersökningen togs sammanlagt 10 borrhövar, vid 4 av dem påträffades hinder och 3 av dem kunde inte passeras. Ett hinder kunde efter genomborras och detta har tolkats som en stenläggning. Resterande prover visar att det i området finns omfattande raseringslager, men också välbevarade kulturlager ned till mellan 2,30 och 2,45 m under markytan. Vidare konstaterades att omfattande byggnadslämningar i form av grundmurar och stenlagda planer kan förväntas på platsen.

För att ytterligare klargöra fornlämningsituationen och för att tillgodose Länsstyrelsens behov av ett fullgott underlag för fortsatt handläggning fick Kulturen i uppdrag att genomföra en arkeologisk förundersökning på den aktuella fastigheten (Lst dnr: 431-18077-2014).

Vid den arkeologiska förundersökningen påträffades byggnadslämningar från senmedeltiden bestående av en stenläggning som förmodligen utgjort golvet i en byggnad som revs under slutet av 1500-talet. Alternativt rör det sig om en intilliggande gårdsplan. Vidare påträffades resterna efter en uppgrävd grundmur och spåren av ett tegel- och stengolv. Vidare dokumenterades resterna av en källartrappa som tillhört en tidigare fas av samma byggnad.

Under byggnadslämningarna undersöktes ett kulturlager som utgjort en gårdsplan i anslutning till bebyggelsen, två odlingslager och ett marklager med kulturpåverkan. Vid undersökningen dokumenterades kulturlager och fynd insamlades vars dateringar sträcker sig från 1000-talet till efterreformatorisk tid, vilket illustrerar platsens långa brukskontinuitet.

Den arkeologiska förundersökningen, tillsammans med den geotekniska undersökningen, visade att de arkeologiska förhållandena på den aktuella fastigheten, på många sätt liknar de som framkom på den intilliggande fastigheten som år 1998 slutundersöktes (Lst. dnr: 220-7909-98). Den karaktäriserades av stora stenlagda ytor och grundmurar, element som även den nu aktuella fastigheten uppvisade. Förundersökningen visade också att, förutom en igenfylld källare och trapphus utmed Stora Algatan, är de sentida ingreppen relativt få, varför stora väl sammanhållna ytor med välbevarade medeltida kulturlager kan förväntas.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för förundersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

Vallkärra Properties AB har planer på att uppföra bostäder på fastigheten Sankt Mikael 16 i Lund, och för att undersöka grundläggningsförhållandena i området genomfördes en geoteknisk undersökning efter Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr 431-24135-2014) och därefter utfördes en arkeologisk förundersökning (Lst. dnr 431-18077-2014). Resultaten från de båda undersökningarna presenteras gemensamt i denna rapport.

Bakgrund

Fornlämning 73:1, karaktär, utbredning och omfattning

Lund var under medeltiden ett politiskt och religiöst centra av stor betydelse som påverkade utvecklingen inom hela det sydsandinaviska området.

I den äldre forskningen var den förhärskande synen att Lund anlades på initiativ av kung Knut den Store på 1020-30-talen. I samband med undersökningar av området kring Kattesund, då flera kyrkor dokumenterades, gjordes dendrokronologiska analyser av virket ifrån kistor, som visade att kyrkogården som senast tagits i bruk omkring år 990 (Johansson Hervén 2001 s 42f). I boken *Centraliteter* har Stefan Larsson diskuterat grundläggningen av staden Lund, och de bakomliggande faktorerna till varför staden grundlades. Dateringen av staden har Larsson ifrågasatt med resonemanget att ett av de första spåren av det äldsta Lund utgörs av tidigare nämnda dendrokronologiska analyser av gravar, där några av de daterande gravarna är från år 990. Stefan Larsson menar att det inte kan förutsättas att någon dog och begravdes som första händelse på platsen, utan bebyggelsen bör ha börjat uppföras någon gång före denna tidpunkt (Larsson 2006 s 176). Anders Andrén menade att stadens huvudsakliga funktion var som administrativ tätort, uppbördscentrum och som en del av ett herravälde i politiskt, ideologiskt och ekonomiskt hänseende (Andrén 1980 s 77f). Grundläggningen kan även betraktas som en form av administrativt platsskapande med kyrklig överhet, och att staden grundades som en del av den process som innebar skapandet av ett danskt kungarike (Larsson 2006 s 176). Conny Johansson Hervén har dock framhållit att stadens tidiga historia kan studera ur ett underifrånperspektiv, i vilket lokal aktörer spelat en betydligt större roll. Ur detta perspektiv blir riksbildningsprocessen en mera utdragen affär i vilken släkt- och vänskapsallianser hade en avgörande betydelse (Johansson Hervén 2008 s 271)

Uppfattningen om utsträckningen av det äldsta bebyggelseområdet varierar mellan olika forskare. Ragnar Blomqvist förordade en äldsta bebyggelse på båda sidor om Stora Södergatan, medan till exempel Anders Andrén ansåg att bebyggelsen fanns i en östvästlig orientering kring Stortorget (Blomqvist 1941; Andrén 1984). Den bilden har reviderats i samband med nya undersökningar, påvisat att området för den äldsta bebyggelsen måste ha omfattat en större yta. Här kan exempelvis nämnas indikationer på tidig bebyggelse i kv Blekhagen, där spår efter en storgård daterad till perioden 1000–1020 dokumenterats, samt i kv Saluhallen där ett grophus undersökts som daterats till tiden före år 1010 (Balic 2012; Gardelin 2014 s 27). Grophuset har tolkats ingå i en storgård daterad till perioden 990-1025. Utifrån de senaste årens undersökningar i Lund står det klart att det vid början av 1000-talet fanns en bebyggelse bestående av storgårdar som sträckte sig från kv Blekhagen i öster till kv Saluhallen och vidare mot kv Myntet i väster. Hur brett detta stråk av bebyggelse var är inte klarlagt, men indikationer finns på ett område som sträcker sig från Lundagård i norr till Lilla Tvärgatan i söder. Klart är dock att bebyggelseområdet inte har omfattat de södra och norra delarna av Lund förrän under en framskriden del av 1000-talet. Dessa områden kan dock tidigt ha fungerat som inägomark i förhållande till stadens jordar. På senare år har Conny Johansson Hervén framfört hypotesen att bebyggelseområdet redan före mitten av 1000-

talet genomgått en reglering och att gränsen mellan åkermark och bebyggelsemark flyttats till vad som under resten av medeltiden kom att bli stadens befästa gräns (Johansson Hervén 2008 s 266). I detta sammanhang bör problematiken kring Uppåkras nedgång och Lunds uppgång nämnas. Båda platserna delar samma läge i bygden med mycket goda kommunikationsleder och ska kanske utifrån detta betraktas som samma plats i landskapet, men med avlösande tidstillhörighet. Lund tar inte kontrollen över området genom att skära av kommunikationsvägarna till Uppåkra, utan för de positiva effekter som utvecklandet av staden och dess funktioner medförde (Lhammer 2007 s 181)

Kv Sankt Mikael är beläget nordöst om Lunds domkyrka. De gator som avgränsar kv Sankt Mikael är av medeltida ursprung, dock har de bytt namn under årens lopp. I norr begränsas kvarteret av Stora Algatan, som med sin nuvarande förlängning Lilla Algatan benämns som "Al-gatan" längs hela sträckningen på Caspar Magnus Espmans karta från år 1783. Stora Algatan benämns "Stora Kosträtet" i Gyllenborgs karta från år 1793, medan "Ahlgatan" på Wiblingens karta från år 1799 återigen avser hela sträckningen. I Löfgrens karta från år 1821 återfinns gatorna med nuvarande uppdelning i "Stora och Lilla Ahlgatan" (André & Högstedt 1990). Sträckningen Lilla Algatan har genom arkeologiska undersökningar kunnat dateras till tidig medeltid (Johansson Hervén 1997). I öster begränsas kvarteret av Själbodgatan, som genomgående tycks ha behållit sitt namn under de senaste århundradena, då den benämns "Själebodgatan" i de äldre stadskartorna. I söder återfinns Magle Stora Kyrkogata, vilken år 1669 benämns som "Frue Magle strätit", år 1783 som "Magdalena Kyrkosträtet" och ett årtionde senare heter den "Magle Kyrkosträtet". I sydväst ligger Kiliansgatan, vilket även det är ett ålderdomligt namn, där dock den norra och här aktuella sträckningen i slutet av 1700-talet benämndes som "Kungsgatan". Slutligen avgränsas kvarteret av nuvarande Krafts torg och Tegnérplatsen på ömse sidor om Historiska museet. Denna gatusträckning hette under äldre tider "Biskopsgatan" (Johansson Hervén 1997).

Topografi

Den ursprungliga topografin i undersökningsområdet bestod av en sluttning mot söder, strax norr om den platå där idag kv Svartbröder ligger. I brytningen mellan platån och sluttningen löpte en sänka från nuvarande Sandgatan, ned längs Kiliansgatan, och genom västra delen av kv Brunius. I sänkan rann en bäck eller ett tidvis vattenförande fuktdrag som var cirka 2,0 meter bred och 0,8 meter djup. Bäckfåran hade ett fall åt söder och i kvarterets sydöstra del har förhistoriska lämningar i form av en härd samt flintavslag påträffats (André 1980 s 32; Gardelin 2007b s 3).

Exploateringssituationen

Under 1950-talet gjorde Ragnar Blomqvist en inventering av stadens bebyggelse och på den aktuella tomten noterade han ett mindre korsvirkeshus inne på gården uppfört år 1835 (Kulturens LB-arkiv). Bygganden vilade på yttlig stensyll som inte bör ha inneburit några större markgrepp. Om andra ingrepp gjorts i för rörledningar, brunnar eller annat är inte känt.

Vidare fanns ett hus mot gatan var uppfört år 1836 som var försedd med källare, men om denna sträckte sig under hela byggnadens yta är osäker. På äldre fotografier kan källarfönster ses på byggandes baksida, men inte på dess framsida mot Stora Algatan (Kulturens LB-arkiv). Vid den aktuella förundersökningen påträffades delar av källaren norr om det runda trapphuset, men dess totala utbredning kunde inte fastställas. Källargolvet påträffades 2,00 m under dagens marknivå och det totala ingreppsdjupet då byggnaden uppfördes bör vara runt 2,30-2,50 m.

I samband med att byggnaden uppfördes år 1836 kan delar av tomten röjts av, vilket den aktuella förundersökningen indikerar (bilaga 2 & 5). Vid den arkeologiska förundersökningen framkom också en stenkista och diverse dränering, rördragningar samt elkablar.

En arkeologisk förundersökning på parkeringsytan genomfördes år 1977 då Skånska Brand planerade ett kontorshus. Rapporten sammanställdes år 2007 av Gunilla Gardelin och bygger på handlingar från Kulturens LA-arkiv. Förundersökningen bestod av fyra schakt i fastighetens hörnor. Schakt 1 var cirka 1,0x5,0 m och cirka 3,0 m djupt. Tegel noterades i kulturlager ned till +40,0 möh. Dateringen för dessa kulturlager kan generellt antas vara efter från 1200-talet eller senare, då tegel inte blir vanligt förrän vid detta århundrade. Dock kan tegel uppträda i mindre mängder och i specifika miljöer redan under 1100-talet. Därunder vidtar kulturlager som sannolikt kan tolkas till tiden före 1200-talet. I schakt 2 påträffades en grundmur som var uppförd på den ursprungliga markhorisonten. Över grundmuren låg ett raseringslager som sannolikt kommer från rivandet av byggnaden. I schakt 3 påträffades två grundmurar på varandra och därutöver tegelstenar lagda i lera. Tegelstenarna representerar ett golvlager i byggnaden. I schakt 4 återfanns två grundmurar bredvid varandra där den västra var yngst. Ett mynt daterat till år 1634 framkom från grundmuren i kalkbruket ovanpå muren. Den östra muren bestod av två rader gråsten med två rader tegelsten emellan (Gardelin 2007a).

En VA-ledning om Ø 150 mm löper tvärs igenom i nordvästlig-sydöstlig orientering på frostfritt djup (se bilaga 9). Två brunnar, Ø 400mm, finns anslutna i den norra och i den söder änden av ledningen. I förundersökningsschaktet påträffades rörschaktet i den södra delen. Ingen arkeologisk dokumentation finns i Kulturens LA-arkiv rörande detta ingrepp.

Tidigare kunskap och arkeologiska iakttagelser

Den arkeologiska kunskapen om kv Sankt Mikael var tidigare ganska begränsad och utgjordes huvudsakligen av observationer av grundmurar i företrädesvis mindre schakt. År 1998, gjordes en slutundersökning kv Sankt Mikael 16 (Larsson in prep.). Denna visade att det i området fanns mycket välbevarade bebyggelse lämningar och resultaten gjorde det möjligt att bättre förstå lämningarna i området, men också de stora kunskapsluckor som finns rörande platsen och dess relation till Svartbrödrakonventet. Äldre undersökningar och andra observationer är till stora delar obearbetade och fältdokumentationen förvaras på Kulturens LA-arkiv under aktuell fastighet.

1800-tal och tidigt 1900-tal

År 1872 grävdes en källare till det nu rivna mejeriet som låg i kvarterets nordöstra del och enligt uppgifter kördes 21 vagnslast med människoben bort och tippades på den gamla kemiska institutionens tomt. Skeletten kom från Sankt Mikael's kyrkogård som omfattade den östra delen av kvarteret. I kvarterets södra delar (Sankt Mikael 7, 8 och 13) har byggnadslämningar från Svartbrödrakonventet påträffats vid flera tillfällen i samband med grävningsarbeten, bland annat år 1910 och år 1926. Skilda arkeologiska observationer från början av detta sekel och fram till våra dagar efterhand byggt upp en bild som ger en antydning om konventets byggnadskomplex omfattning. Redan år 1906 gjordes den första dokumentationen av byggnadslämningar efter konventet. Sedan dess har flera övervakningar skett under årens lopp. De största undersökningarna utfördes år 1906, 1927 och 1930 (Blomqvist 1943). Senare ingrepp har främst utgjorts av ledningsschakt. I sydöstra delen av såväl kvarteret som konventområdet påträffades år 1986 en stor tegelugn, daterad till 1360-talet.

Först i början av 1940-talet kunde Ragnar Blomqvist identifiera lämningarna som tillhörande dominikankonventet (Blomqvist 1943 s 123ff). Tidigare fanns uppfattningen att det legat på annat håll i staden. Ännu på 1920-talet då grävningar avslöjade flera skelettgravar, tolkades detta som lämningar efter sockenkyrkan Sankt Mikael.

Den arkeologiska kunskapen om kvarterets norra delar har varit mer begränsad. När byggnaden som angränsar till aktuell exploateringsyta byggdes år 1904 gjordes ingen undersökning, kontroll eller övervakning. När Skånska Brand byggdes på hörntomten år 1906 gjordes en antikvarisk kontroll och resultaten har sammanställts till en planritning utförd av Pär Axel Olsson, då anställd som antikvarie på Kulturen. Två brunnar och två stenrader finns dokumenterade (Kulturens LA-arkiv). Denna del av kvarteret motsvarar tomt nr 104:2 enligt Andrén's tomtrekonstruktion (1984). Ytan som motsvarar tomten är i stort sett utschaktad och möjligheterna att belysa dess äldre historia med hjälp av arkeologiska källor finns inte. I samband med tillbyggnaden av gården år 1939 drogs ett nytt vattenledningsschakt, vilket dokumenterades och en stenläggning markerades.

1960- och 1970-tal

När en tillbyggnad uppfördes på den östra gården år 1963 gjordes viss arkeologisk dokumentation. Grundmursrester kunde påvisas vid fem olika punkter. År 1977 fanns det planer på att bebygga den för exploatering nu aktuella ytan. I samband därmed genomfördes en arkeologisk förundersökning om fyra mindre schakt som visade att det på platsen finns goda bevaringsförhållanden, samt förmodligen rikligt med bebyggelselämningar, då kraftiga grundmurar påträffades i tre av schakten. Undersökningen visade också att det fanns omfattande raseringslager ca 1,2 m under dagens markyta på stora delar av området, på samma nivå som grundmurarna påträffades. Däröver dokumenterades på den södra delen flera nedmyllade kulturlager, förmodligen odlingslager från efterreformatorisk tid samt moderna bärlager (Kulturens LA-arkiv). På den norra delen påträffades rester efter den byggnad som uppfördes år 1835 längs Stora Algatan och som revs 1959 (Gardelin 2007b).

Sankt Mikael 16 arkeologisk förundersökning 1998

I samband med projektering inför en tillbyggnad år 1998 genomfördes två grundundersökningar ner till 3,25 m under marknivån invid befintlig källaryttervägg. Det gjordes för att fastställa grundläggningsdjupet på den befintliga byggnaden och borrhölen avsåg att kontrollera kulturlagerdjupet. Två skruvborrsprover togs vilka gav viktiga uppgifter om stratigrafin på den yta som skulle exploateras år 1998. Det totala kulturlagerdjupet kunde fastställas till 2,60 m, och de äldsta kulturlagren innehöll organiskt material. Borrhölen antydde även att den översta metern av stratigrafin kunde tolkas som utfyllnads- och bärlager i samband med det äldre gathusets uppförande år 1904 (Johansson Hervén 1998).

Sankt Mikael 16 arkeologisk slutundersökning 1998

Planerna på en tillbyggnad ledde till en arkeologisk slutundersökning år 1998 vars resultat sammanfattas nedan.

Det går inte att med säkerhet säga när och hur området först togs i anspråk för bebyggelse eftersom den tidigaste dokumenterade markanvändningen resulterade i en serie stora nedgrävningar. Dessa fylldes igen med bland annat avfall, troligen någon gång under 1000-talet. Aktiviteterna kring nedgrävningarna pågick under en relativt lång tid och utplånade en stor del av eventuellt äldre spår. Nedgrävningarna följde ett mönster varför det kan antas att platsen utgjorde en reglerad och strukturerad bakgård, förmodligen med bebyggelsen placerad närmare Algatan. En skadad byggnadsrest visade att området som tidigare använts för avfallsgroparna togs i anspråk då bebyggelsen förtätades, vilket troligen skedde i början av eller mitten av 1100-talet.

Vid 1200-talets början förändrades tomten. Ett tegelhus med minst två våningar och trapptorn, uppfördes. Byggnadens läge och dimensioner kunde rekonstrueras med hjälp av äldre arkeologiska observationer, något som i sin tur reviderat tolkningen av tomtindelningen. Tegelhuset låg, i förhållande till gatan, något indraget på tomten. Ytan öster om byggnaden utgjorde en gårdsplan. Gården har tolkats som den prebendegård som donerades år 1329 till svartbrödrakonventet.

Gårdens rumsliga organisation varade i flera generationer, från 1200-talets början och revs inte förrän vid början av 1400-talet. Då uppfördes istället en korsvirkesgård med två flyglar, sammanbyggda i vinkel utåt gatan. Den östra kan ha hyst köks- och ekonomi funktioner medan bostadsdelen låg ut mot Algatan. I samband med reformationen drogs gården in till kronan och förlänades ut.

Lämningarna var exceptionellt välbevarade, förmodligen på grund av att området under 1600- och 1700-talet brukades som hagmark och att 1800-talsbebyggelsen låg utanför den undersökta ytan (Larsson in prep).

Sankt Mikael 13 arkeologisk förundersökning 1997

Vid en förundersökning i kvarterets sydvästra del konstaterades det att stora markingrepp hade gjort i området i modern tid och att inga bevarade lämningar fanns (Karlsson 2005).

Sankt Mikael 8 arkeologisk förundersökning 2000

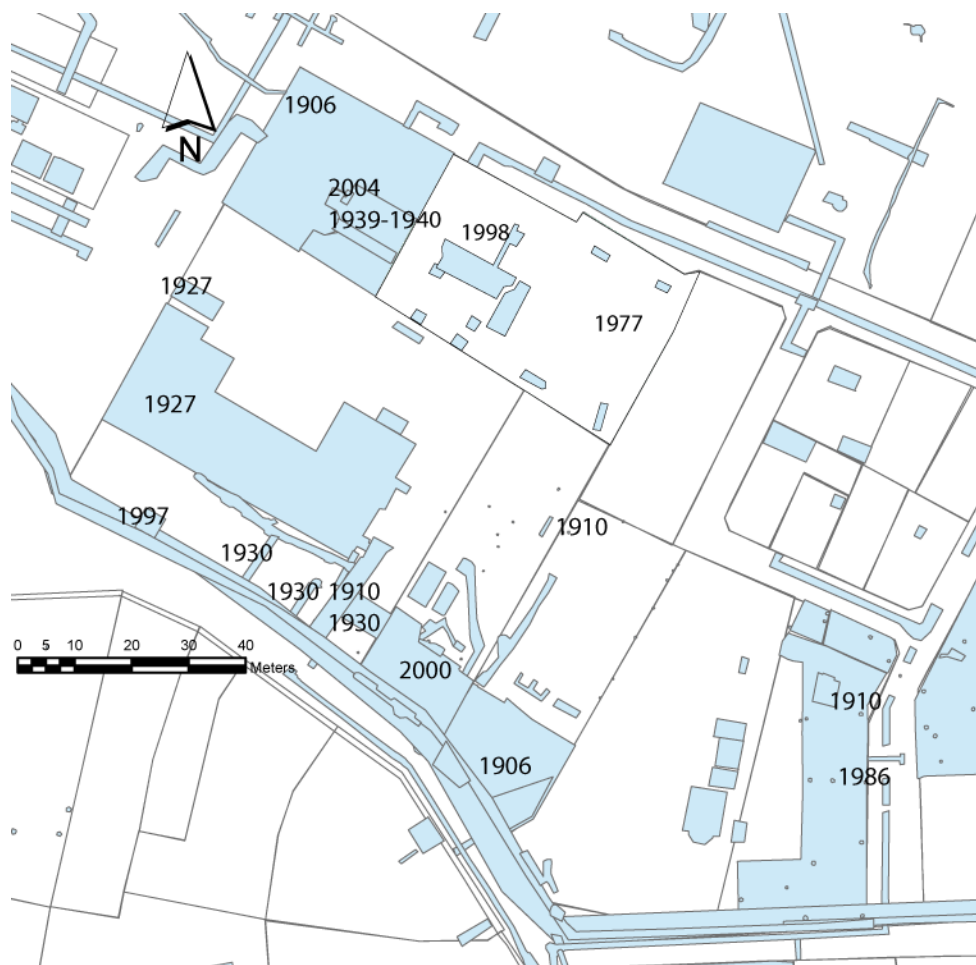
I samband med grundmursförstärkningar i fastigheten gjordes en förundersökning som omfattade både flera provgropar, besiktning av kryptrymme samt dokumentation av pålningsarbetena. Förundersökningen bidrog till att fastställa kyrkans dimensioner och byggnadens utformning. Den visade också att det i området finns 2,0-3,0 m tjocka kulturlager och bitvis kraftiga raseringslager från nedrivandet av den medeltida kyrkan och konventet. Även grundmurar hörande till kyrkan och andra byggnader hörande till konventet påträffades. De relativt porösa rivningslagren på vilka den befintliga byggnaden delvis vilade var en bidragande orsak till sättningsproblematiken. Området konstaterades vara väl-dränerat och i kombination med de många ingreppen som gjorts i Kiliansgatan, har detta lett till en accelererad nedbrytning med sättningsproblem i befintliga byggnader (Balic 2000).

Sankt Mikael 18 arkeologisk förundersökning 2004

Förundersökningen gjordes med anledning av en grundmursförstärkning och anläggandet av en ny dränering. Schaktet grävdes till ett djup av ca 1,8 m, utan att moränlera påträffades. Vid undersökningen konstaterades att gårdsplanen förmodligen schaktats ned och sedan fyllts upp med moderna massor vilket bidragit till att kulturlagerstatusen på platsen var dålig med torra och nedbrutna lager (Eriksson 2005).

Sankt Mikael 5 Arkeologisk schaktningsövervakning 1986

I samband med nybyggnation på fastigheten gjordes en schaktningsövervakning. Undersökningen berörde delar av Sankt Mikael kyrka och Svartbrödrakonventet. Resultaten visade bland annat att de tidigaste gravarna härrör från 1000-talet, men även att lämningar av profan karaktär som lergolv, brunnar, stolphål, rännor, härdar och nedgrävningar fanns på platsen. Dessa daterades till 1000-tal och 1100-tal. Några lämningar på den norra delen av undersökningsytan var äldre än kyrkogården vilket pekar på att platsen var bebyggd innan den togs i anspråk som begravningsplats. Norr om kyrkogården påträffades profanbebyggelse från 1200-talet och fram till efterreformatorisk tid. På kyrkogården påträffades åtskilliga gravar samt resterna efter en tegelugn som daterats till 1360-talet (Gardelin 2007).

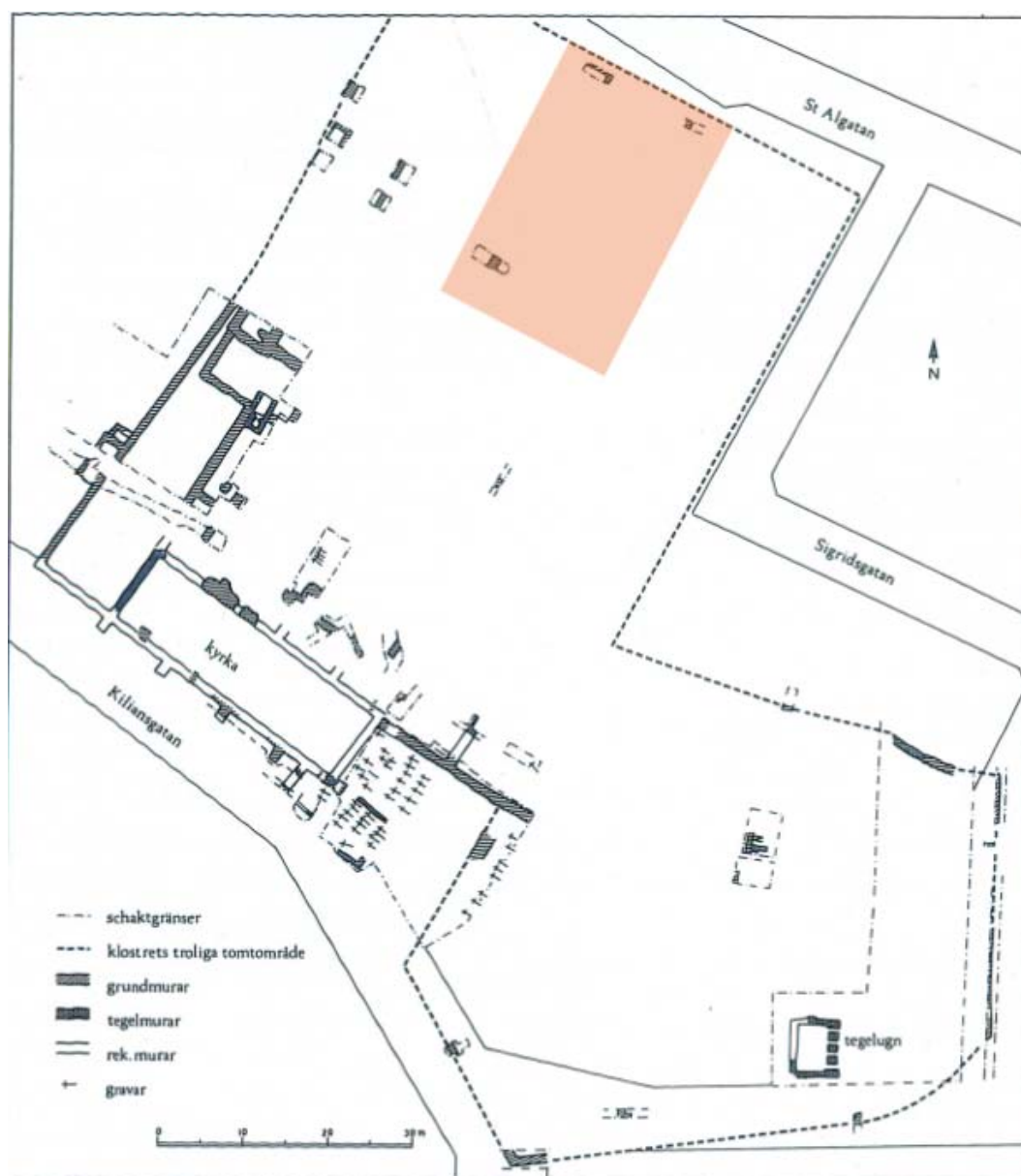

Figur 2. Tidigare undersökning i kv Sankt Mikael. Utschaktade ytor är markerade med blått och årtalen markerar läget för de undersökningar och observationer som omnämns i kapitel Tidigare kunskap och arkeologiska iakttagelser.

Forskningsläget och vetenskapliga frågeställningar

Under medeltiden gränsade kv Sankt Mikael både till domkyrkan och biskopsgården, vilket påverkade områdets karaktär och status. När Dominikanernas konvent anlades i området blev det kyrkliga inslaget helt dominerande fram till reformationen. Av naturliga skäl har en stor del av forskningen kring denna del av den medeltida staden kretsat kring konventet och de kyrkliga institutionerna.

Den första omfattande klosterundersökningen som gjordes i det danska området publicerades år 1830 av Jacob Brøgger Dagaard som placerade Dominikanernas konvent i Lund felaktigt till S:t Mortensgaden (Dagaard 1830 s 143). Under början av 1900-talet gav Vilhelm Lorenzen ut sitt storverk *De danske klostres bygningshistorie*, i elva band. Lorenzen var konsthistoriker och utgick framför allt från stående lämningar och historiska källor. I vissa fall, t.ex. vid Herrevads kloster, genomförde han även grävningar (Lorenzen 1912-41). Ragnar Blomqvist var den som slutligen lokaliserade Svartbrödraklostret i Lund, som tidigare förlagts till Mårtensgatan och även knutits till Krognoshuset (Blomqvist 1951). Dominikanernas konvent i Lund tas också upp av Erik Cinthio i Skånes hembygdsförbunds utgåva av *Skånska kloster*.

Figur 3. Förenklad översikt över de arkeologiska lämningarna av Dominikanernas kyrka och kloster i Lund. Sammanställning av Maria Cinthio (Cinthio 1989). Platsen för förundersökningen år 2014 markerad med en ljus beige färg.

Här finns en schaktöversikt och Cinthio påtalar även den nära kopplingen till domkyrkan både geografiskt samt byggstenarnas ursprung och behuggning (Cinthio 1989). Tore Nyberg utkom år 2000 med *Monasticism in northwestern Europe 800-1200*. Nybergs skrift är en syntes där ursprung, spridning och effekter av kloster i Skandinavien, och längs stränderna vid Östersjön och Nordsjön behandlas (Nyberg 2000). Senast har Peter Carelli skrivit om klostret i Lunds historia och Hans Krongaard Kristensen har delvis berört klostret i sitt verk *Klostre i det medeltidslige Danmark* (Carelli 2012; Kristensen 2013). Karl Arne Blom har i populärvetenskaplig form skrivit om klostret i boken *Klosterstaden* (Blom 2001).

Den tidigare forskningen har främst berört frågeställningar kretsande kring deskriptiva framställningar och fortfarande är kunskapsläget kring utformningen av dominikanernas klosteranläggning skissartad, och det finns ett behov av att bredda frågeställningarna kring området. Nya frågeställningar kan organiseras i fyra kronologiska teman.

Områdets roll i Lunds tidiga historia.

Frågeställningar kring vilka faktorer som drev utvecklingen i området runt Lund under 900- och 1000-talet har varit ett viktigt tema under lång tid, och som de senaste åren har varit särskilt aktivt, se kapitel *Fornlämning 73:1, karaktär, utbredning och omfattning*. Anders Andrén har i sin rekonstruktion över 990-talets första bosättning utmålade kvarterets södra del som dess kärnområde (Andrén 1984 s 25f).

Det andra temat berör 1200-talet och framväxten av den så kallade kyrkostaden. Området kring kv Sankt Mikael utgjorde en säregen och speciell miljö inom det medeltida samhället och i stadens kultur. Trots att det medeltida Lund hade en synnerligt hög andel invånare verksamma inom de kyrkliga institutionerna, uppvisade få delar av staden en sådan total dominans av ägande som i vad som nu motsvarar kvarteren Sankt Mikael och Sigrid. Läget mitt emot domkyrkan och ärkebiskopsresidenset var säkert en viktig orsak till det kyrkliga intresset för området.

Det tredje temat berör Svartbrödrakonventets verksamma tid. Grundläggande frågor kring klostrets fysiska utformning är fortfarande aktuella. Likaså är klosterkvadrantens relation till övriga byggnader av stort intresse, och den aktuella tomtens plats i klosteranläggningen är omdebatterad. Frågor kring förekomsten av olika odlingsmetoder som kan sägas vara klostertraditionella och som kan avspeglas i det arkeologiska materialet har blivit aktuella i samband med en växande kunskap kring odlingen i den medeltida staden. Det omfattande kyrkliga ägandet i den senmedeltida staden gav upphov till spänningar i förhållandet mellan kyrkostaden och den världsliga staden, något som utnyttjades av kungamakten vid reformationen.

Det sista temat omfattar förändringarna som reformationen innebar. Från år 1520 var klosterväsendet hårt ansatt och år 1537 utfärdades den nya evangeliska kyrkoordningen som kom att innebära dråpslaget för tiggardordnarna i Danmark. Därefter följde flera avyttringar av klostrens ägodelar, både inventarier, gårdar och hus mot kungens kvitto. Konventet nedbröts och delar av dess murar vältes ner i grävda hål i marken. 150 år senare var konventets placering i staden glömt vilket visar hur väl borttagandet av dess murar utfördes (Johansson Hervén 1998 s 16 f).

Arkeologiska förutsättningar och bevarandeintressen

Kulturlagertjockleken i kvarteret är mer än 2,0 m under dagens markyta, men i dess östra delar är den mindre, ca 0,5 - 1,0 m. Statusen på kulturlagren är varierande. Mycket välbevarade lämningar med goda bevaringsförhållanden för organiskt material har dokumenterats på flera platser i kvarteret, men också torra och nedbrutna kulturlager har konstaterats. Den aktuella fastigheten ligger i de nordvästra delarna av kvarteret där kulturlagertjockleken är mer än 2,0 m och bevaringsförhållanden för organiskt material är

goda. De kända sentida ingreppen på fastigheten består av en byggnad med källare utmed Stora Algatan, ett avloppsrör av Höganästyp, en äldre kabel, samt en dagvattenledning (bilaga 2,3 & 9). Se även kapitel *Exploateringssituation*.

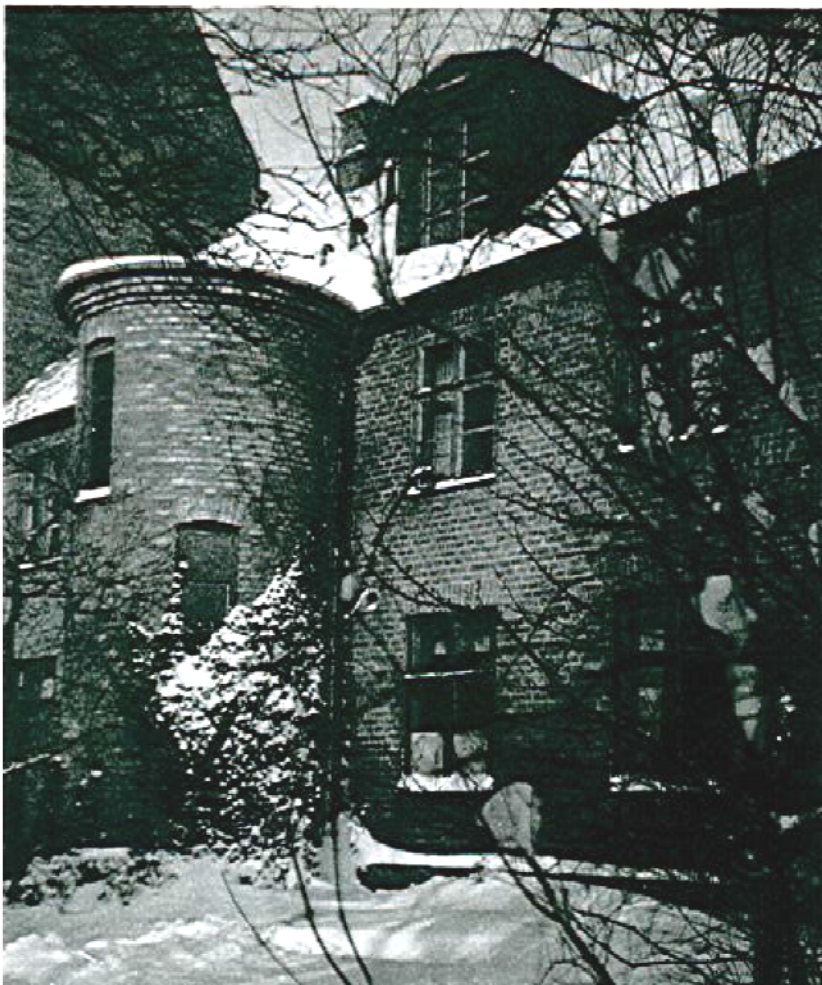
Kv Sankt Mikael ligger i den centrala delen av Lunds medeltida stadsområde, strax nordost om Domkyrkan. Kvarteret har en oregelbunden plan som uppkommit genom en avstyckning av dess ursprungliga nordöstra hörn. Det skedde år 1866 och det nya kvarteret Sigrid skapades genom utläggandet av Stora och Lilla Sigridsgatan. Kvarteret uppkallades efter Sigrid Cedergren, ägarinna till den tomt som avstyckades (Bevaringskommittén 1983 s 145). Kv Sankt Mikael's bebyggelse är i stor utsträckning uppförd runt förra sekelskiftet.

Under högmedeltiden stod kvarteret under kyrkligt ägande. Två institutioner dominerade, nämligen Svartbrödrakonventet och sockenkyrkan Sankt Mikael. Byggnadslämningar från Svartbrödrakonventet har påträffats vid flera arkeologiska undersökningar och utifrån dessa har en ungefärlig medeltida tomtindelning kunnat rekonstrueras. Förutom de båda kyrkliga institutionerna fanns det söder om sockenkyrkan Sankt Mikael ett tillhörande prästresidens. Tomterna norr och nordväst om Svartbrödrakonventet var stadsgårdar inom konventets ägor. Tidigare undersökningar har visat att det finns välbevarade byggnadslämningar från gårdarna på platsen.

I kvarterets sydvästra hörn fanns ett kanikresidens, som från åtminstone 1500-talets senare del var bebyggt med ett stenhus. Huset ägdes sannolikt av domkyrkan medan marken tillhörde domkapitlet (Andrén 1984 s 84f). Således var samtlig tomtmark inom kvarteret i olika kyrkliga institutioners ägor vid reformationen år 1536. Svartbrödrakonventet har påträffats i kvarterets mellersta del, byggnaderna var troligen uppförda på mark som var upplåten av ärkebiskop Andreas Sunesen år 1222. Tomten är troligen identisk med det kanikresidens som ärkebiskopen samma år bytte till sig av domkapitlet.

Figur 4. Fastigheten i mitten ut mot Stora Algatan före rivning år 1959. Kulturens LB-arkiv D 1959:2.

Figur 5. Det runda trappornet till den byggnad som uppfördes år 1836. Byggnaden kallades Petersborg enligt en bildtext i Kulturens LB-arkiv. Byggnaden revs år 1959. Lämningar efter tornet påträffades vid den arkeologiska förundersökningen år 2014.

Genomförande, resultat och slutsatser

Vallkärra Properties AB har planer på att uppföra bostäder på fastigheten Sankt Mikael 16 i Lund, för att undersöka de geologiska och antikvariska förutsättningarna i området genomfördes en geoteknisk undersökning följt av en arkeologisk förundersökning. De båda undersökningarna utgör två olika ärenden (lst. dnr: 431-24135-2014, 431-18077-2014), men båda genomfördes vid samma tillfälle och resultaten från den geotekniska undersökningen kompletterar förundersökningen väl. Resultaten från de båda undersökningarna presenteras därför gemensamt i denna rapport. Den aktuella fastigheten omfattar sammanlagt ca 710 m² och används idag som parkeringsplats. Den geotekniska undersökningen omfattade 10 borrhövar och genomfördes på en fältdag. Den arkeologiska förundersökningen bestod av ett centralt beläget schakt som var ca 30 m². Fältdagen utfördes av två personer under 5 kalenderdagar.

Metoder och prioriteringar

Den geotekniska undersökningen genomfördes av grundläggningstekniska skäl vilket styrde dess genomförande. Provtagningen gjordes med skruvborr i 1 m sektioner och efter varje segment togs borrhöven upp, skruvprovet rensades och dokumenterades. Fyra borrhövar var förlagda till tomtens norra och södra delar, ett centralt på dess västra sida och ett centralt på tomtens östra sida (figur 6).

Inför borrhövningarna justerades borrhöven för att undvika kända murar och deras förväntade orientering. Trots detta stötte borrhöven på fast motstånd vid fyra borrhövfall, och endast ett kunde forceras. Sammanlagt tio borrhövar gjordes vid den geotekniska undersökningen.

Tidigare arkeologiska undersökningar i närområdet indikerade att det finns en komplex och välbevarad fornlämningsmiljö på platsen. Resultaten från 1977 års förundersökning på den aktuella fastigheten, visar att det finns grundmurar både på den norra och södra delen av tomtens östra sida samt att förhållandena kan vara likartade som de vid 1998 års slutundersökning, väster om den nu aktuella tomtens östra sida. Vid denna dokumenterades komplexa, samt mycket välbevarade bebyggelselämningar, med bland annat omfattande stenlagda ytor. Dessa kom till stor del att karakterisera 1998 års arkeologiska slutundersökning. Den arkeologiska förundersökningen från år 1977 indikerade också att det kunde finnas omfattande raseringslager ned till ett djup av ca 1,2 m på stora delar av tomtens östra sida. Förundersökningens prioriteringar och metod utformades till stor del för att klargöra om indikationerna från de tidigare undersökningarna stämmer och om likartade förhållanden kan förväntas på den aktuella tomtens östra sida. Huvudsakligen var det fyra faktorer som var tongivande.

- Att klargöra om det finns omfattande bebyggelselämningar i form av murar på hela den nu aktuella ytan.

Detta föranledde att förundersökningen förlades till den centrala delen av fastigheten då denna del inte undersöktes vid 1977 års arkeologiska förundersökning.

- Att fastställa om det finns storastenssatta ytor.

Det påverkade utformningen av schaktet då ett sammanhållet schakt bedömdes ge bättre möjligheter att identifiera stenlagda ytor.

- Att klargöra platsens funktion, brukningstid och omfattningen av fornlämningen, det vill säga kulturlagertjockleken, dess komplexitet (stratigrafi), samt bevaringsförhållanden.

För att få en detaljerad uppfattning om fornlämningen på platsen, utan att fragmentera den i allt för hög grad, planerades den inledande schaktningen att ske ned till en nivå då bebyggelselämningar i form av grundmurar och medeltida intakta kulturlager påträffades. Den strategin gav en bra bild av platsens funktion under senmedeltiden och ett material att jämföra 1998 års slutundersökning mot. Förfarandet gav också en bra bild över hur senare tiders inverkan på platsen ser ut. För att få en överblick över den volymmässiga omfattningen, stratigrafiska komplexiteten, förväntade fyndtätheten samt bevaringsförhållandena, undersöktes en mindre del av schaktet ned till moränleran. Dokumentationen görs enligt stratigrafisk metodik, motsvarande så kallad single context recording (se kapitel Dokumentation och undersökningsmetod).

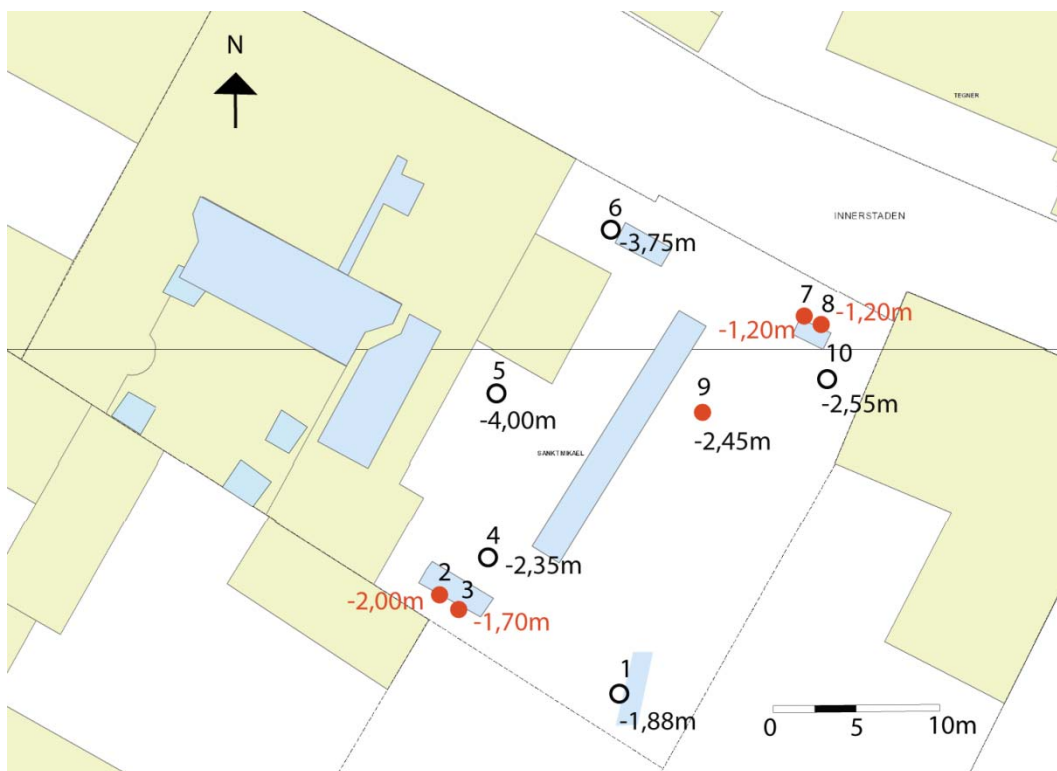
- Att ur ett arbetsmiljöperspektiv ta hänsyn till tjocka raseringslager samt det förväntade schaktdjupet som tidigare undersökning påträffat på platsen.

Det påverkade valet av schaktbredd, då det kunde bli nödvändigt att slänta schaktväggarna av säkerhetsskäl.

Dokumentations- och undersökningsmetod

Förundersökningen omfattade två olika steg. Det första utgjorde den inledande maskinschaktningen ned till bevarade byggnadslämningar eller medeltida kulturlager. Den delen dokumenterades med sektionsritningar, och fynd som påträffades vid schaktningen insamlades för att få en överblick över omlagringsgraden. Därefter fördes materialet till den pedagogiska arkeologiverksamheten. Det andra steget omfattade de efterföljande arbetsmomenten vilka genomfördes manuellt. Vid dessa tillämpades stratigrafisk undersöknings- och dokumentationsmetod, motsvarande så kallad single context recording. Enligt metoden undersöks och dokumenteras varje enskild stratigrafisk enhet på ett likvärdigt sätt, oberoende av om det är ett kulturlager, nedgrävning eller konstruktion. För en närmare beskrivning se bilaga 10. Direkt fyndinsamling görs för varje undersökt kontext.

All dokumentation upprättades på ritfilm, som senare digitaliseras, medan beskrivningar och tolkningar av enskilda kontexter gjordes på Kulturens kontextblankett.

Figur. 6. Planritning över placeringen av de 10 borrhovrerna. Fast motstånd påstöttes vid borrhovrerna 2, 3, 7, 8 och kunde inte tas till botten (markerade med rött). Fast motstånd konstaterades även i prov 9 men kunde dock genomborras. Djupet ned till moränleran angivet i förhållande till markytan. Arkeologiska undersökningsschakt är markerade med blå färg.

Resultat

Geoteknisk undersökning (Lst. Dnr 431-24135-2014)

Enligt planerna skulle 6 st borrhovr tas på den aktuella fastigheten, men på grund av att fast motstånd påträffades på flera platser gjordes sammanlagt 10 borrhovringar. Borrhovrerna var förlagda till de yttre delarna av tomten (figur 6) (Svensson 2014).

BP 1 togs i den sydöstra delen av ytan. Borrhovret visade att det finns raseringslager med bland annat storstenstegel från ca 0,40 m under markytan, ned till ca 0,75 m. Därunder påträffades välbevarade kulturlager ned till ca 2,88 m, där gul moränlera vidtog.

I det sydvästra hörnet borrades tre prover, BP 2 och BP 3 stötte på fast motstånd ca 2,00 m och 1,70 m under markytan. Avståndet mellan dem var ca 1,00 m vilket indikerar att en mur som löper i östvästlig riktning påträffats. BP 4 förlades ca 3,70 m längre mot norr och det visade att det finns kulturlager ned till ca 2,35 m under markytan, där gul moränlera vidtog.

BP 5 förlades längs fastighetens västra sida och visade att det direkt under asfalten finns raseringslager som sträcker sig ned till ca 2,90 m, fördelat på tre tydligt urskiljbara kulturlager. Även under denna nivå påträffades raseringskomponenter, men då som inslag i ett grått lerigt kulturlager som tolkats vara en fyllning i botten på en medeltida brunn. Gul moränlera registrerades på 4,00 m djup.

I fastighetens nordvästra hörn visade BP 6 att det finns raseringslager på djup mellan ca 0,75 m och ca 2,10 m. Därunder dokumenterades flera nivåer med välbevarade kulturlager, ned till ca 3,75 m under markytan där moränlera vidtog.

I den nordöstra delen av fastigheten gjordes tre provborrningar. BP 7 och BP 8 stannade mot fast motstånd ca 1,20 m under markytan. BP 10 visade att det under ca 0,40 m asfalt och sand finns torra och något nedbrutna kulturlager som preliminärt tolkas som odlingslager. Dessa sträcker sig ned till ca 2,40 m under markytan och följs av ett äldre marklager, vartefter moränleran vidtar på ett djup av 2,55 m.

Det sista borrhöret, BP 9, förlades centralt på tomten, och stötte även det på motstånd ca 1,2 m under markytan. Dock kunde hindret forceras. Ovanför hindret konstaterades raseringsmassor och välbevarade kulturlager. Under hindret påträffades välbevarade kulturlager ned till ca 2,45 m, vartefter moränlera vidtog.

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes för att klargöra fornlämnings-situationen och för att tillgodose länsstyrelsens behov av ett fullgott underlag för fortsatt handläggning fick Kulturen i uppdrag att genomföra en arkeologisk förundersökning på den aktuella fastigheten. Resultaten från undersökningen presenteras som en genomgång av påträffade kontexter från markytan ned till moränleran. Först följer de delar som maskinschaktats, följt av de handgrävda delarna. Övergripande tolkningar och analyser redovisas nedan.

Vid förundersökningen grävdes ett ca 2,00 m brett och ca 15,00 m långt schakt centralt på den yta som i dag utgör en parkeringsplats (figur 7). På större delen av ytan schaktades ned till att bevarade kulturlager eller byggnadslämningar påträffades, medan det på 2,00 m² handgrävdes ned till moränleran.

Figur 7. Förundersökningsschaktet centralt placerat på parkeringsytan. Rester efter trapptornet från byggnader som revs år 1959 syns längst upp i schaktet. Fotografiet taget från söder.

Figur 8. Förundersökningsschaktets placering på fastigheten samt dess förhållande till tidigare undersökningar från år 1977 och år 1998. Schaktet är markerat med grönt medan de tidigare undersökningarna är markerade med blått och den tidigare bebyggelsen på tomten med gult.

Schaktning med maskin

Nedanstående beskrivningar illustreras av bilagorna 1-3 samt figurerna 9, 10 mot vilka även siffrorna i beskrivningen relaterar. L-nummer avser lager i sektion och K-nummer kontextnummer undersökta och dokumenterade i plan.

I den norra delen av schaktet påträffades grundmurar, ett igenfyllt trapptorn samt delar av en källare som hört till en byggnad utmed Stora Algatan, vilket revs år 1959, (figur 7, 10). De kvarvarande delarna låg ytligt och framkom bitvis direkt under asfalten. Källaren, som var igenfylld med gult tegel, tömdes delvis ut och ovankant av dess golv mättes till ca 2,00 m under markytan. Nedgrävningen för byggnaden bör sträcka sig till mellan 2,30 och 2,50 m under markytan. Söder om gathusets trapptorn påträffades raseringsmassor från 1959 års rivning, som använts som utjämning för parkeringsplatsen (figur 9 L17 samt bilaga 1, 2). Därunder framkom en stenläggning av natursten satt i grus, som utgjorde resterna efter gathusets gårdsplan (figur 9 L9, L15 samt bilaga 1 & 2). Även ett avloppsrör av Höganästyp som låg ca 1,00 m söder om trapphuset och löpte i östvästlig riktning (figur 9 L23 samt bilaga 1, 2) samt en brunn öster om detsamma (bilaga 3 L17), kan knytas till gathuset. I schaktets centrala och södra delar dokumenterades ett lager som tolkats som trädgårdsjord (figur 9 L16 samt bilaga 1, 2) och bör, tillsammans med den underliggande stenkistan (figur 9 L11, L12, L13 samt bilaga 1, 2), höra till gathuset. Stenläggningen (figur 9 L15 samt bilaga 1, 2) var anlagd på ett ca 0,40 m tjockt lager lerig matjord som har tolkats utgöra spåren efter odling i området under 1700- eller början av 1800-talet (figur 9 L7 samt bilaga 1, 2). Matjordens utbredning och stratigrafiska relationer tyder på att den lades ut i samband med en relativt omfattande avröjning av tidigare raseringsmassor (figur 9). Under matjorden påträffades de

kvarvarande delarna av dessa raseringslager (figur 9 L4, L6). Längre söderut var de sentida ingreppen större och utjämningslagret för parkeringen sträckte sig ned till ca 1,00 m under markytan (bilaga2 L18, L19, L20 samt bilaga 1, 2). På ett kortare parti framkom odlingslager som daterats till 1600-talet (figur 9 L5 samt bilaga 1, 2).

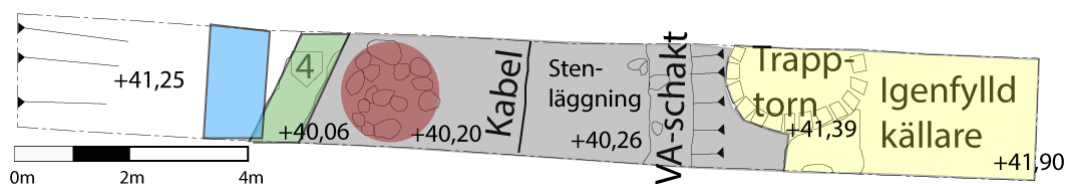
De sydligaste 3.00 m av schaktet släntlutades för att undvika ett dagvattenrör som delvis sammanföll med förundersökningsschaktet.

Figur 9. En perspektivbild över de centrala delarna av förundersökningsschaktets botten och västra sida. På denna är delar av den västra sektionsdokumentationen inlagd. Bilden är inte en skalenlig ritning utan ska ses som en illustration till beskrivningarna. Lagernummeringen benämns med L i texten. Den röda markeringen visar en avröjningshorisont och den gröna vad som i fält tolkades vara ett fundament eller bas för en ugn eller liknande. Norr mot höger i bild.

Plandokumentation av schaktbotten.

Efter schaktningen rensades botten av schaktet upp och en planritning upprättades över synliga kontexter samt deras inbördes relationer (figur 10 samt bilaga 1). I den norra delen av schaktet, där delar av gathuset påträffades gjordes inga ytterligare insatser. Söder om gathuset grävdes en kontrollgrop i avloppsschaktet, tills hjässan på röret blev synligt ca 1,55 m under markytan (figur 9 L23 samt bilaga 1). I de centrala delarna av schaktet framkom två bitvis tunna raseringslager som bestod av tegelkross och kalkbruk (figur 9 L4, L6 samt bilaga 1, 2). Rivningen har preliminärt daterats till slutet av 1500-talet eller början av 1600-talet, då bebyggelsen på platsen revs. Rivningslagren utgör resterna av det som återstod efter en avröjning på platsen, förmodligen gjordes i samband med odling i området under 1700-talet eller början av 1800-talet. Under rivningslagret, i schaktets centrala delar, dokumenterades en stenläggning som delvis var skadad, förmodligen i samband med rivningsarbetena efter reformationen (figur 9). På dess södra del dokumenterades ett fundament som tolkats vara basen för en ugn och/eller kölna (figur 10, 11). Med anledning av detta tolkades stenläggningen inledningsvis vara belägen inomhus. Söder om stenläggningen dokumenterades en nedgrävning (figur 9 L2, figur 10 K4) som grävts genom ett odlingslager från 1600-talet (figur 9 L5) och tolkats som en nedgrävning efter att grundstenar grävts upp. Detta skedde efter rivningen av byggnaderna med före den tidigare nämnda avröjningen.

Figur 10. Plandokumentation av det arkeologiska förundersökningsschaktet efter maskinschaktningen. Gult markerar rester efter den år 1959 rivna byggnaden. Grått markerar den påträffade stenläggningen med vad som har tolkats kunna som botten på en ugn markerat med rött. Grön färg visar var stenar från grundmuren grävts upp. Den blå markeringen avser både djupschaktet och den tolkade källartrappan. Norr är orienterat mot höger. Se även kontextbeskrivningarna i bilaga 8.

Handgrävt djupschakt

För att få en detaljerad uppfattning av hur fornlämningen på platsen ser ut, är det nödvändigt att klargöra kulturlagertjockleken, den stratigrafiska komplexiteten, samt bevaringsförhållandena. Samtidigt är det av vikt att fornlämningen fragmenteras i så liten grad som möjligt, för att inte påverka bevaringsförhållandena negativt eller försämma förutsättningarna för framtida undersökningar. För att tillgodose behoven av information valdes en yta på två kvadratmeter söder om nedgrävning K4 ut för ett djupare schakt (figur 10). Schaktet handgrävdes ned till moränleran och dokumenterades. Den valda ytan tolkades representera en plats utanför den senmedeltida byggnaden, till vilka de plundrade grundstenarna och stenläggning hört.

De äldsta spåren

De äldsta spåren av mänskliga aktiviteter på platsen bestod av ett marklager K15 med kulturpåverkan, i vilket det finns indikationer på att odling kan ha förekommit. En närmare datering har inte kunnat fastställas och marklagret kan spegla en lång tids lågintensiv användning av platsen. De efterföljande kontexterna är daterade till tidig- och högmedeltid vilket indikerar att det kan röra sig om förhistorisk brukning av platsen.

Kontext 15

Ett kulturpåverkat naturligt bildat marklager melerat med lera och som innehöll enstaka bitar träkol. Även enstaka rostfärgade prickar som eventuellt utgör bränd lera. Tolkas som den äldsta markhorisonten. Inslagen av lera kan tyda mekanisk bearbetning det vill säga odling.

Datering: Tidigmedeltid eller äldre.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge

Tidig- och högmedeltid

Under tidig och högmedeltid bedrivs odling på platsen och två separata odlingslager har dokumenterats. Det äldsta kulturlagret, K14, uppvisar urlakning, ett inslag av djurben samt en infiltrerad övergång mot underliggande lager förmodligen orsakad av att ytan odlats. Det bör representera en längre tidsperiod med tanke på urlakningen, förmodligen stora delar av tidigmedeltid. Det andra odlingslagret, K13, uppvisar inslag av djurben och keramikskärvor som tolkats som hushållsavfall. Detta i kombination med bränd lera,

indikerar att bebyggelse funnits i närheten. Tidigare resultat i närområdet visar att det fanns bebyggelse från 1200-talet med ett något indraget läge på tomten. Det utesluter dock inte att det funnits tidigare bebyggelse närmare Stora Algatan. Under högmedeltiden blir platsen en del av en öppen yta i anslutning till bebyggelse, K12, förmodligen en gårdsplan inom en stadsgård. Samtliga kulturlager var skurna av en senare källartrappnedgrävning och fanns bara bevarade under detsom tolkats vara en trappa, vilket försvårar möjligheten till dateringar.

Kontext 14

Ett lerigt, finkornigt och sorterat kulturlager som innehöll träkol. Tolkas som ett odlingslager. Uppvisar urlakning mot underliggande kulturlager K15.

Datering: Tidigmedeltid – Högmedeltid

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge. Svåraterat på grund av källarnedgrävningen.

Kontext 13

Ett lerigt, finkornigt och väl sorterat kulturlager som innehöll djurben. Tolkas som ett odlingslager.

Datering: Högmedeltid

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge. Svåraterat på grund av källarnedgrävningen.

Kontext 12

Ett lerigt kulturlager med inslag av organiskt material som var mycket kompakt. Kan utgöra en äldre trampad yta, exempelvis en gårdsplan.

Datering: Högmedeltid.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge. Svåraterat på grund av källarnedgrävningen.

Sen medeltid och efterreformatorisk tid

I den del av schaktet som undersöktes ned till moränleran påträffades resterna efter en källartrappa. De bestod av nedgrävningen för trappan, K11, samt delar av trappkonstruktionen i form av kalkbruk i tre nivåer, K9. Inga delar av själva källaren undersöktes då den befinner sig utanför provundersökningsschaktet. När den uppfördes är oklart, men en byggnad med källare, speciellt om den varit uppförd i sten, kan ha haft en lång brukningstid och källaren kan ha ingått i flera generationer av byggnader. Vid 1998 års slutundersökning påträffades en byggnad som var uppförd med tegel under 1200-talet (Larsson in prep.). Om källaren var samtida har den haft en lång brukningsperiod som omfattat högmedeltid och senmedeltid. Då den revs fylldes den igen med kulturlager, K10, som innehöll kalkbruk samt organiskt material i form av pinnar. Keramikmaterialet indikerar att detta bör ha skett under slutet av 1500-talet. I fyllningen hade en stolpe satts, K7 och K8, vars funktion inte är känd, men som kan tyda på att raseringen av källaren inte är gjord vid samma tillfälle som den senare förstörelsen av bebyggelsen på platsen K2. Norr om trappan dokumenterades en grundmur och en stenläggning, K5 och K6, men deras inbördes stratigrafiska relationer är osäkra på grund av en senare uppgrävning av grundstenarna, K3 och K4. För närvarande är tolkningen att det rör sig om en byggnad med källare samt en stensatt gårdsplan norr där om, samt att stenläggningen fortfarande var i bruk även efter att källaren fylldes igen. Dock kan det

inte uteslutas att det rör sig om två olika delar inom samma byggnad och att raseringen av källaren inte innebar att hela byggnaden gick ur bruk. På stenläggningen fanns ett raseringslager bestående av raseringsmaterial, hushållsavfall och kulturlager, kontext 2, som utgör spåren efter rivningen av bebyggelsen på platsen under slutet av 1500-talet eller början av 1600-talet. Senare under 1600-talet grävdes även stenarna i grundmuren upp, K3, K4.

Kontext 11

Nedgrävning för trappa och förmodligen även källare. Nedgrävningen är trappstegsformad med kalkbruk på stegen. Ej undersökt i sin helhet

Datering: 1400-1500-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge

Kontext 9

Ett lager med kalkbruk i vilket trappstenar vilat. Stenarna är borttagna och stegen i trappan markeras endast av kalkbruket. Trappan utgör nedgången till en källare. Ej undersökt i sin helhet.

Datering: 1400-1500-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge

Kontext 10

Fyllning i trappa och förmodligen även källare bestående av lera och kulturlager med inslag av organiskt material. Fyllningen representerar destruktions av källaren efter att den gått ur bruk. Ej undersökt i sin helhet

Datering: 1500-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge, keramik (yngre rödgods).

Kontext 8

Nedgrävning för stolpe. Kan utgöra en del av en stolpkonstruktion i samband med byggaktiviteter efter att källaren fylldes igen.

Datering: 1400-1500-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge.

Kontext 7

Fyllning i ett stolphål, som till stor del bestod av raseringsmaterial. Stolpen bör ha tagits bort i samband med att ovanliggande stensatta yta anlades.

Datering: 1400-1500-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge, keramik (yngre rödgods)

Kontext 6

Ett lager grusig lera som utgjort underlag för stenkonstruktion se kontext 5. Ej undersökt i sin helhet

Datering: 1500-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge.

Kontext 5

En konstruktion bestående av tegel och delade stenar. Skadad och delvis borttagen i samband med rasering K2. Troligen rör det sig om ett stenlagd gårdsplan eller golv. Ej undersökt i sin helhet

Datering: 1500-talet.

Datering baserad på Stratigrafiskt läge.

Kontext 2

Raseringslager innehållande bland annat tegel, kalkbruk och hushållsavfall i form av djur- samt fiskben. Utgör resterna efter raseringen av byggnaden efter reformationen som senare röjdes av (bilaga 1, 2/L4, L6).

Datering: efter reformationen-1600-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge.

Kontext 3

Fyllning i nedgrävning som bestående av kulturlager med inslag av raseringsmaterial i form av tegel och kalkbruk. Utgör fyllningen i ett schakt som grävdes i syfte att ta upp stenarna i en grundmur. Ej undersökt i sin helhet

Datering: 1600-1700-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge.

Kontext 4

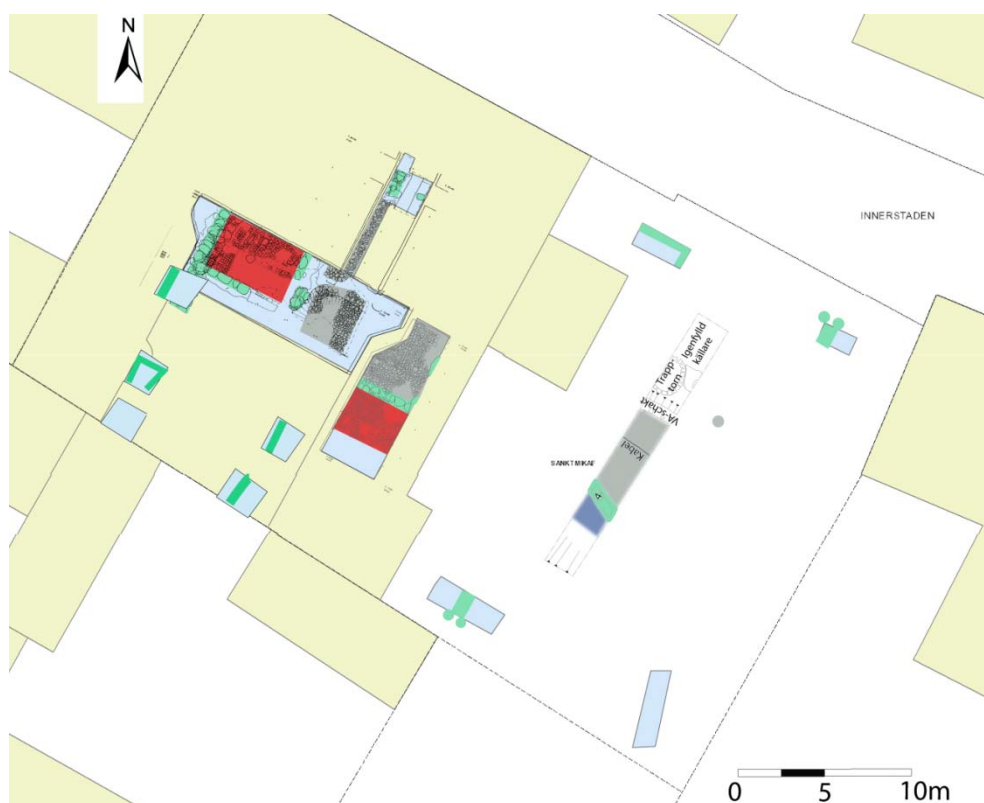
Nedgrävning för ett schakt som grävdes i syfte att ta upp stenarna i en grundmur. Ej undersökt i sin helhet

Datering: 1600-1700-talet.

Datering baserad på: Stratigrafiskt läge

Figur 11. På stenläggningen i schaktets norra del påträffades ett område med sten som i fält tolkades som botten på en ugnskonstruktion, men vars funktion inte kunnat bekräftas, se figur 10.

Figur 12. Visar bebyggelse lämningar som påträffats vid 1977 års förundersökning, 1998 års slutundersökning och 2014 års förundersökning. De tidigare undersökningsschakten är markerade med ljusblått. Påträffade grundmurar är markerade med grönt, stenläggningar med grått, tegelgolv med rött och källare markerade med blått. Cirklarna representerar provborringar som indikerar bebyggelse lämningar

Sammanfattning

Den arkeologiska förundersökningen, tillsammans med den geotekniska undersökningen, visade att de arkeologiska förhållandena på många sätt liknar de som framkom vid 1998 års slutundersökning, med stora stenlagda ytor och flera grundmurar. Endast ett fåtal hög- och tidigmedeltida kulturlager kunde undersökas. De indikerar att omfattningen av kulturlager från dessa perioder bör vara likartade med de som dokumenterades vid 1998 års slutundersökning. Tyngdpunkten av de bevarade lämningarna kan förväntas härröra från aktiviteter och bebyggelse från senmedeltiden. Den arkeologiska förundersökningen visade också att, förutom den igenfyllda källare och trapphuset hörande till byggnaden som uppfördes år 1836, är de sentida ingreppen relativt fåtaliga, varför stora väl sammanhållna ytor med välbevarade medeltida kulturlager och byggnadsruiner kan förväntas.

Förväntade fyndkategorier, bevaringsförhållanden, konserveringsbehov och förutsättningar för analyser

Utifrån den arkeologiska undersökningen år 1998, direkt intill nu aktuell exploateringsyta, och som utgör samma fornlämningskomplex (Dominikanerkonventets område), går det att i stor utsträckning beräkna fyndmängd, bevaringsförhållanden, konserveringsbehov och förutsättningar för analyser.

År 1998 undersöktes 45 m³ stratifierade kulturlager och den totala fyndmängden uppgick till 10 978 styck med en totalvikt av 261 082 g. Av detta utgjordes lejonparten av osteologiskt djurbensmaterial, 8 263 st med en sammanlagd vikt av 102 434 g. Fyndförekomsten kan alltså uppskattas till 60,3 fynd per m³ och det animalosteologiska materialet till 182,6 st per m³ (2 276 g per m³).

Av fyndkategorierna var keramikmaterialet den enskilt största kategorin, ca 34% eller 931 st. Järnföremål, ca 14%, med 372 st, varav 189 st medeltida spik var näst största fyndkategorin. Övriga metallfynd förekom sparsamt; 17 st, fördelat på bly, kopparlegering och silver varav 3 st mynt. En viktjämsamt stor fyndkategori utgjordes av tegel, golv-, tak- och formtegel, 105 st, som vägde 987 g och var fördelade på 74 föremål. Även glas, både kärl och fönsterglas, förekom med 55 st. I övrigt återfanns små mängder slagg, ben- och hornavfall, bearbetad flinta och föremål såsom t ex kammar och bennålar med mera.

I framförallt de äldsta tidigmedeltida delen av stratigrafin fanns goda bevaringsförhållanden, där 210 st läderfragment, skodelar och hantverksavfall, 63 st träföremål varav många fragmentariska och svårbestämda, och ett textilfragment framkom. Även fiskben fanns med i djurbensmaterialet, vilket gör att bevaringsförhållanden är mycket gynnsamma för animalosteologiska och makrobotaniska analyser. Trä kan också komma att förekomma i bevarat tillstånd för dendrokronologisk analys i nedgrävningar i moränleran, exempelvis timmerskodda brunnar.

Förslag till fortsatta åtgärder

Resultaten från den arkeologiska förundersökningen, tillsammans med den geotekniska undersökningen, visar att det i det aktuella området finns rikligt med byggnadslämningar under mark. Tillsammans med intakta medeltida kulturlager innebär det att platsens vetenskapliga potential är stor. Om en byggnad med våningsplan under mark ska byggas, förordar Kulturen att en arkeologisk slutundersökning genomförs. Konsekvenserna av andra grundläggningsformer kan i nuläget inte bedömas, då det inte föreligger några konkreta planer eller bygghandlingar att ta ställning till. Dock rekommenderar Kulturen att pålning inte tillåts med tanke på den stora mängd av bevarade byggnadslämningar som kan förväntas i området.

Administrativa och tekniska uppgifter (GU)

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-24135-2014	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv St Mikael 16

Typ av exploatering	Bostäder
Uppdragsgivare	Vallkärra Properties AB att: Simon Svensson
Typ av undersökning	Geoteknisk undersökning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Ivan Balic
Övrig personal	
Fältarbetstid	2014-10-31

Fälttid	
Arkeolog	5 h
Maskin	-

Undersökningens omfattning	
Yta	10 borrhövar
Kubik	-
Schaktmeter	-

Kostnad för arkeologi	
Fältarbete	5x700 =3 500 SEK
Rapport	5x700 =3 500 SEK
Analys	-
Övrigt	-
Summa:	7 000 SEK

Kostnad övrigt	
Maskiner	-
Bodar	-
Övrigt	-
Summa	-

Summa, faktisk	7 000 SEK
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad

Fyndmaterial (förvaring m.m.)	Inga fynd tillvaratogs
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
Ritningar, dokumentation	2 st A3 ark ritfilm skala 1:20
Foto	-
Analys	
Övriga upplysningar	

Administrativa och tekniska uppgifter (FU)

Länsstyrelsens beslut, dnr	431-18077-2014	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Socken-/Stadsnr	1298
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv St Mikael 16
Typ av exploatering	Bostäder		
Uppdragsgivare	Vallkärra Properties AB att: Simon Svensson		
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning		
Ansvarig institution	Kulturen		
Fältarbetsledare	Ivan Balic		
Övrig personal	Aja Guldåker, Nicklas Kronroth		
Fältarbetstid	2014-11-03 – 2014-11-17		
Fälttid			
Arkeolog	72 h		
Maskin	16 h		
Undersökningens omfattning			
Yta	36 m ²		
Kubik	33 m ³		
Schaktmeter	-		
Kostnad för arkeologi			
Projektledning/administration	4x700=2 800 SEK		
Fältarbete	72x700= 50 400 SEK		
Rapport	64x700=44 800 SEK		
Analyser	-		
Övrigt(diverse förbrukn.mat)	500 SEK		
Summa:	98 500 SEK		
Kostnad övrigt			
Maskiner	29 559 SEK		
Bodar	-		
Övrigt	-		
Summa	29 559 SEK		
Summa, faktisk	128 059 SEK inkl.moms		
Summa, beslutad	123 500 SEK exkl. moms		
Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM 94363: 1-10 fyndmaterialet kommer efter beslut om fyndfördelning att förvaras på Kulturens magasin Diabasen		
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
Ritningar, dokumentation	3 planritningar skala 1:20, 1 planritning skala 1:100, 6 sektionsritningar skala 1:20		
Foto	38 st digitala fotografier		
Analyser			
Övriga upplysningar			

Referenser

Kulturens A-arkiv. Kv S:t Mikael 16. Förundersökning 1977.

Litteratur

André, A. & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund. 1580-talet till 1950. *Gamla Lund, årsskrift* 72. Lund.

Andrén, A. 1980. Lund. *Rapport. Medeltidsstaden* 26. Stockholm.

Andrén, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. *Rapport Medeltidsstaden* 56. Stockholm.

Balic, I. 2000. Kv. S:t Mikael 8. Lund. Arkeologisk förundersökning 2000. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 93*. Lund.

Balic, I. 2012. Kv Saluhallen 1, Lund. Arkeologisk förundersökning 2011. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 408*. Lund.

Bevaringskommittén. 1983. *Lunds stadskärna. Bevaringsprogram. Krafts rote*. Lund.

Blom, K A. 2001. *Klosterstaden*. Föreningen Gamla Lund. Lund.

Blomqvist, R. 1941. Tusentalets Lund. Lund.

Blomqvist, R. 1943. Danmarks första dominikanerkloster. Svartbrödraklostret i Lund. *Kulturens årsbok 1943*. Lund

Blomqvist, R. 1951. Lunds historia 1. Medeltiden. Lund.

Cinthio, E. 1989. Dominikanerna. I: *Skånska kloster*. Skånes hembygdsförbund 1987/88 (1989)

Daugaard, J. B. 1830. *Om de danske klostre i middelalderen*. København.

Ericsson, G. 2005. Kv Sankt Mikael 18, Lund. Arkeologisk förundersökning 2004. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 130*. Lund.

Gardelin, G. 2007a. Kv S:t Mikael 3, Lund. Arkeologisk undersökning 1977. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 275*. Lund.

Gardelin, G. 2007. Kv S:t Mikael 5, Lund. Arkeologisk undersökning 1986. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 254*. Lund.

Gardelin, G. 2014. Kv. Saluhallen 1, Lund. Fornlämning nr 73 i Lunds stad, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne. *Arkeologisk slutundersökning 2010. Kulturens rapporter nr 6*. Lund.

Johansson Hervén, C. 1997. Lilla Algatan, Stora Tomegatan och Agardsgatan, Lund. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 62*. Lund.

Johansson Hervén, C. 1998. Kv Sankt Mikael 16, Lund. Arkeologisk utredning. förundersökning, och undersökningsplan. 1997. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 67*. Lund.

Johansson Hervén, C. 2001. Mårtenstorget i Lund. Arkeologisk undersökning 1997. En kulturhistorisk redogörelse. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 21*. Lund.

Johansson Hervén, C. 2008. *Den tidiga medeltidens Lund vems var egentligen staden*. De förste 200 årene- nytt blic på 27 skandinaviske middelaldersbyer. (red. Hans Andersson, Gitte Hansen, & Ingvild Öye). Bergen

Karlsson 2005, M. 2005. Kv S:t Mikael 13, Lund. Arkeologisk förundersökning 1998. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 145*. Lund.

Krongaard Kristensen, H. 2013. *Klostre i de middelalderlige Danmark*. Jysk Arkæologisk Selskab

Larsson, S. 2006. Gestaltningen av några skånska städer. Centraliteter. Människor, strategier och landskap. *Skånska städer*. Lund.

Larsson, S. in prep.

Lhammer, A. 2007. Bortom riksbyggnaden. Människor, landskap och makt i sydöstra Skandinavien. *Lund Studies in Historical Archaeology 7*.

Lorenzen V. B. 1912-1941. *De danske klostres bygningshistorie*. Band I-XI. København.

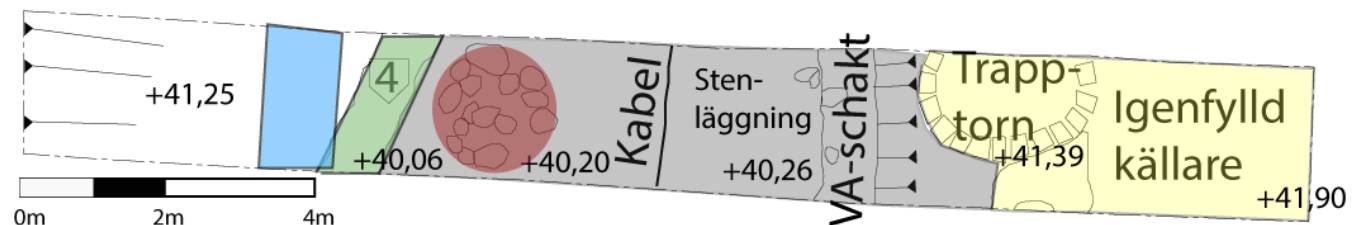
Nyberg, T. 2000. *Monasticism in north-western Europe, 800-1200*. Ashgate.

Svensson, R. 2014. Kv S:t Mikael 16 i Lund. Nybyggnad av bostadshus. Geoteknisk undersökning. Markteknisk undersökningsrapport (MUR). GeoExpert i Skåne 2014-11-17.

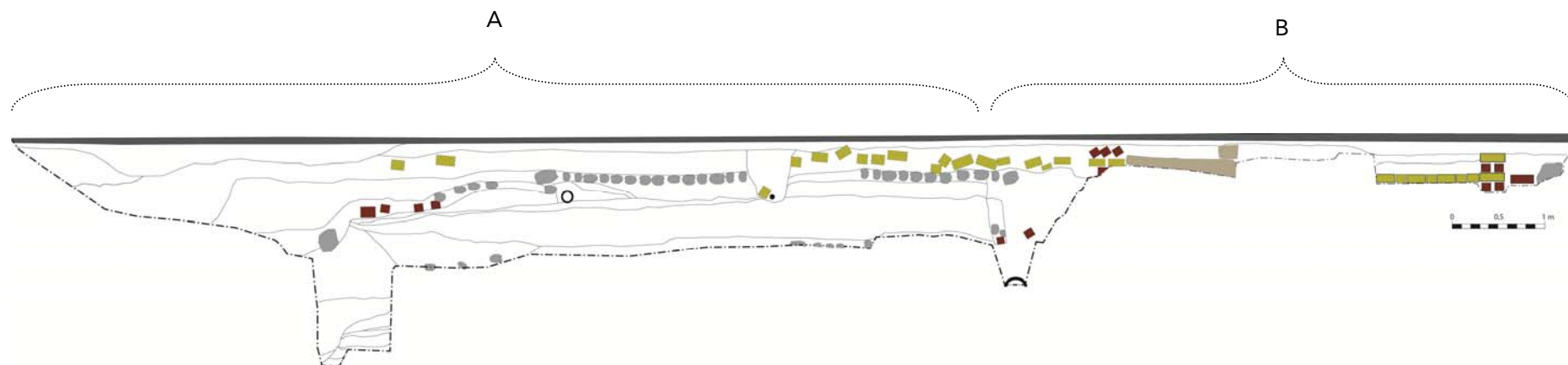
Bilagor

1. Planritningar
2. Västra sektion del A & B
3. Östra sektion del A & B
4. Borrprov 1-10
5. Fyndlista
6. Dokumentations- och undersökningsmetoder
7. Kontexter
8. VA-ritning 1972

Bilaga 1 Planritningar.

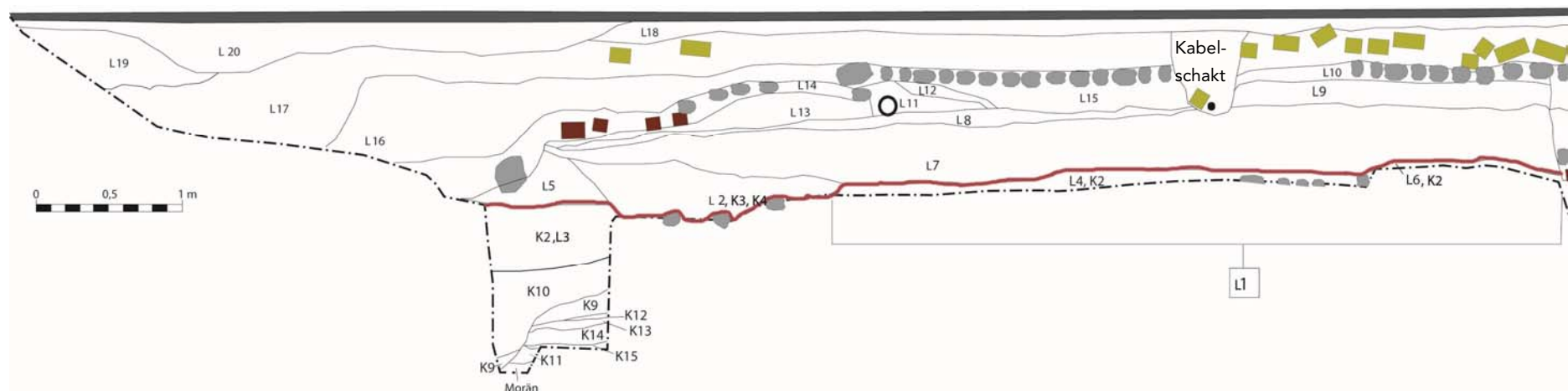

Plandokumentation av det arkeologiska förundersökningsschaktet efter maskinschaktningen. Gult markerar rester efter den år 1959 rivna byggnaden. Grått markerar den påträffade stenläggningen med vad som har tolkats kunna som botten på en ugn markerat med rött. Grön färg visar var stenar från grundmuren grävts upp. Den blå markeringen avser både djupschaktet och den tolkade källartrappan. Norr är orienterat mot höger. Se även kontextbeskrivningarna i bilaga 8.

Bilaga 2. Västra sektionen översikt

Sektionen är uppdelad i två delar, A och B med lagerbeskrivningar

Västra sektion, del A

Numrering med L-nr avser sektionsnumrering av kulturlager som ej planundersökts och K-nr avser kontextnummer som betecknar kulturlager som undersökts i plan. Den röda linjen visar på vilken nivå medeltida kulturlager påträffades.

L1. Stenläggning i en byggnad.

L2/K3, K4. Brun, kompakt, torr, finkornig, fet lera med inslag av kalkbruk, tegelbrockor, djurben, tegelpannor samt träkol. Fyllning i nedgrävning i syfte att gräva upp grundstenar.

L3/K2. Raseringslager som bland annat innehåller regel, kalkbruk och hushållsavfall i form av djurben och fiskben. Rester efter rivning av bebyggelse på platsen.

L4/K2. Raseringslager med tegel, kalkbruk. Mycket keramik av typen yngre rödgods. Relativt porös, mager och torr.

L5. Svartbrun, finkornig och något fet lera med grusinslag. Något kompakt. Äldre odlingslager, möjligen 1600-tal.

L6/K2. Tunt raseringslager med tegelkross och kalkbruk, möjligen samma som (4).

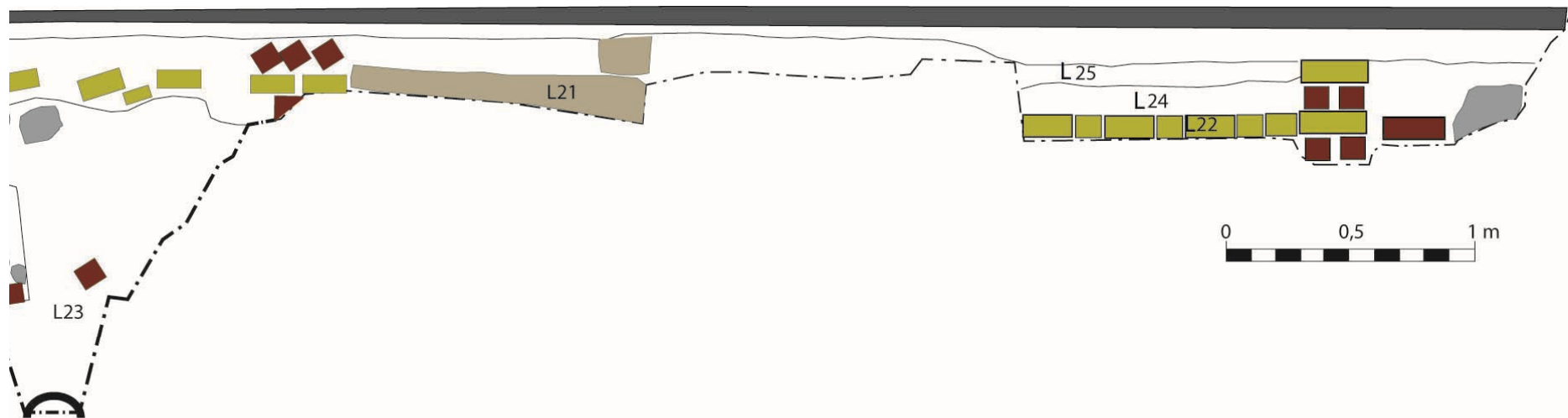
L7. Brun, fet, kompakt och torr lera med inslag av tegelkross och kalkbruk samt enstaka småsten. Påförd matjord för att höja upp tomtmarken samt möjligen använda jorden som odlingsjord.

L8. Finkrossat tegel och kalkbruk. Dräneringslager för att leda bort vatten från byggnad som uppfördes år 1835 och revs 1959.

L9. Gul, något grovkornig och torr grus. Bärlager.

L10. Stenläggning i svartgrå grus med lerinblandning. Gårdsplan till byggnad som uppfördes år 1835 och revs 1959.

- L11. Melerad brungrå grus, torr, mager, finkornig och porös. Fyllning i ett rörschakt, ev dagvatten.
- L12. Beige grovkornigt och packat grus. Fyllning i dräneringsschakt.
- L13. Gråbrunmelerad, relativt finkornigt grus. Dräneringslager.
- L14. Sten och tegel i grus och kalkbruk. Relativt poröst. Toppenfyllning i stenkista.
- L15. Brunsvartgrå grus med lerinblandning. Stenläggning till gårdsplan vid byggnad som uppfördes år 1835 och revs 1959.
- L16. Svartgråbrun, fet, finkornig lera, något kompakt men med grusinblandning. Trädgårdsjord till 1800-talsbebyggelsen.
- L17. Tegelbrockor, grus, kalkbruk. Kompakt till porös. Stabiliseringslager inför asfaltering.
- L18. Stenmjöl. Bärlager.
- L19. Tegel. Raseringsmassor från tidigare byggnad.
- L20. Makadam. Utjämning samt bärlager.
- K9. Konstruktion för sten/trätrappa. Bärlager av kalkbruk format efter sten eller trä. Dock saknas toppbeläggningen i konstruktionen.
- K10. Brungrå lera med inslag av kalk och organiskt material. Finkornigt, något fuktigt och kompakt. Igenfyllning av källartrappa samt källare.
- K11. Nedgrävning som representerar själva borttagandet av stenarna/träet i trappan som utgjort toppbeläggning.
- K12. Brunt, melerat med ljusare partier av lera och organisk matjord. Finkornigt, fett, fuktigt och mycket kompakt. Öppen yta/gårdsplan.
- K13. Brungrå lera, finkornig, fet, fuktig och kompakt. Odlingslager gödslat med hushållsavfall.
- K14. Brungrå lera, finkornig, fet och fuktig. Kompakt. Odlingslager med uppodlade bitar av morän och äldsta markhorisont urlakad.
- K15. Gråbrun, melerad, finkornig lera. Fett, kompakt och torrt. Ursprunglig markhorisont, mycket flinta i undergrunden. Enstaka träkol och bränd lera. Utfällningar, möjlig infiltration kan tyda på att K14 odlats och vänts ner i morän.

Västra sektion, del B

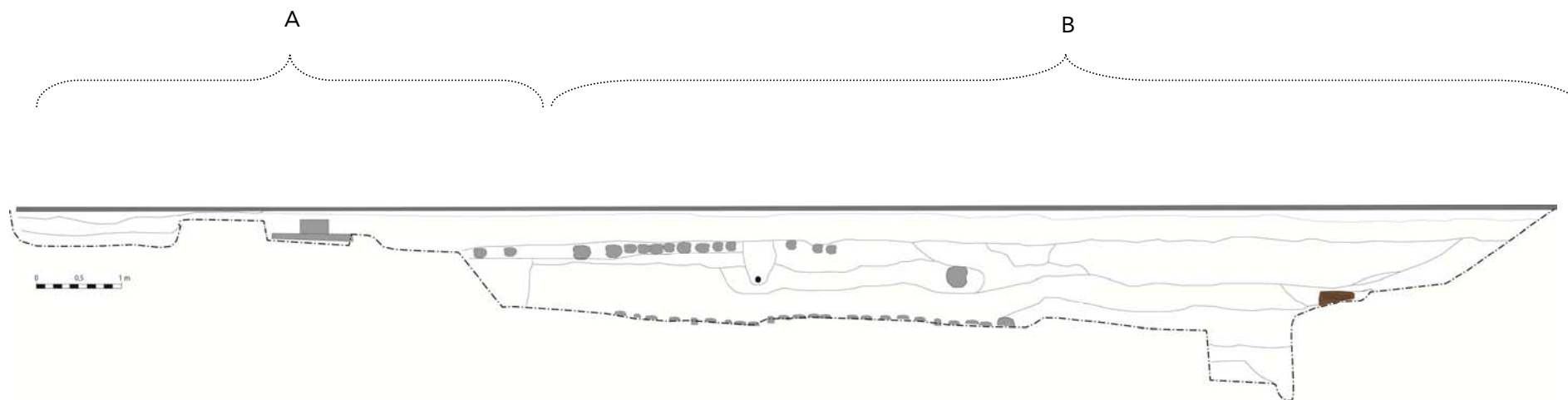
L21. Betongtrappa med plint ovanpå.

L22. Del av tegelmur från byggnad som revs år 1959.

L23. Brun, fet, finkornig, kompakt och torr lera med inslag av tegel och kalkbruk. Fyllning i nedgrävning för ett avloppsrör.

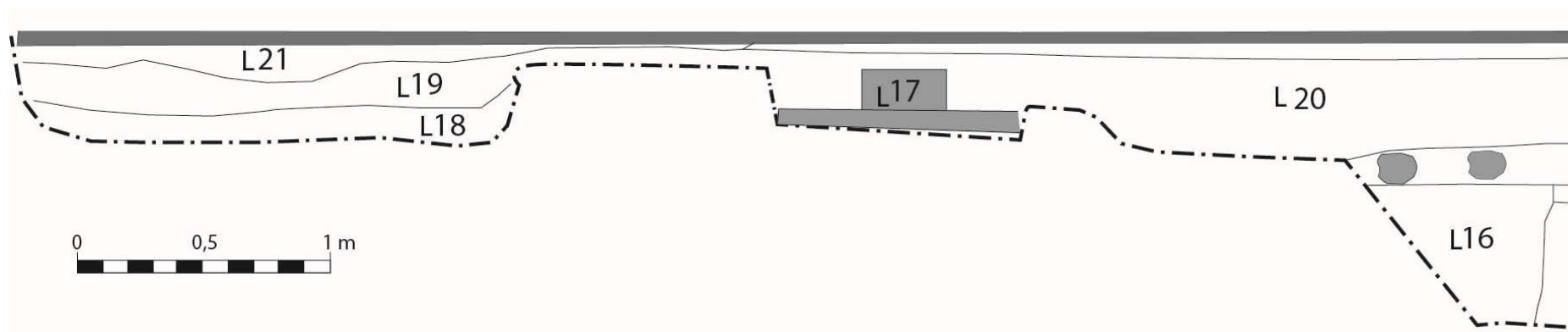
L24. Bärlager/utjämningslager.

L25. Grovt bärlager

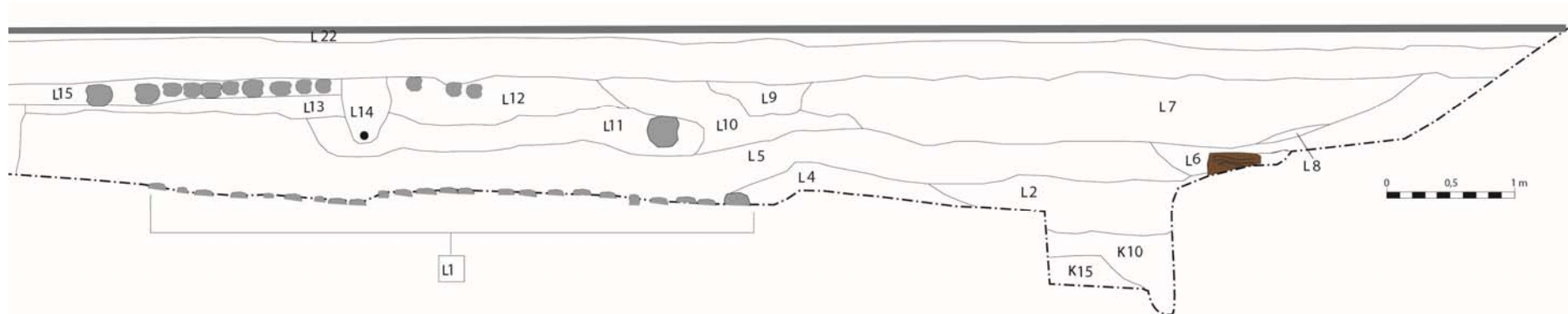
Bilaga 3. Östra sektionen översikt

Sektionen är uppdelad i två delar, A, bilaga 5 och B, bilaga 6 med lagerbeskrivningar i respektive del.

Östra sektion, del A

- L16. Brun, fet, finkornig, kompakt och torr lera med inslag av tegel och kalkbruk. Fyllning i nedgrävning för ett avloppsrör.
- L17. Brunn med betongklack tillhörande tidigare byggnad på platsen. Byggnaden uppfördes år 1835 och revs 1959.
- L18. Raseringslager med gula tegelbrockor. Från tidigare byggnad på platsen. Byggnaden uppfördes år 1835 och revs 1959.
- L19. Stenmjöl och grus. Utjämningslager ovanpå raseringsmassor.
- L20. Tegelbrockor och -bitar samt kalkbruk. Raseringslager från rivningen av byggnad som stått fram till år 1959.
- L21. Asfalt. Bärlager till parkeringsytan och toppbeläggningen av asfalt.

Östra sektion, del B

L1. Stenläggning

L2. Brun, kompakt, torr, finkornig, fet lera med inslag av kalkbruk, tegelbrockor, djurben, tegelpannor samt träkol. Fyllning i nedgrävning, troligen en plundringsgrop där syllstenar plockats bort för att återanvändas och gropen återfylld. Fyllning i nedgrävning/källare.

L3. Igenfyllning av en källare.

L4. Brun, finkornig, kompakt och torr lera med inslag av mycket tegel och sten. Utjämningslager då stenläggningen L1 sluttar i området.

L5. Brun, mycket kompakt, torr, finkornig lera med inslag av enstaka träkol, enstaka tegelkross och kalkbruk. Utjämningslager, ev påförd odlingsjord i bakgårdsmiljö.

L6. Svartbrunt grus med lerinblandning. Inslag av träkol, något kompakt, finkornig och torr. En träplanka med spik utgör möjligen botten på en odlingsbinge. Ett lager med grus söder om plankan kan ha fungerat som dränering. Förbättrad odlingsjord.

L7. Mörkbrun, finkornig, grusinblandad lera med få komponenter. Endast enstaka kalkprickar och tegelkross. Fet, torr och något kompakt. Trädgårdsjord tillhörande byggnad som revs år 1959.

L8. Sandlins. Troligen är odlingsjorden (7) blandad på plats.

L9. Torv. Torr, porös och mager. Fyllning i grop. Planteringsjord för kalkskyende växt.

L10. Gråbrun, fet, torr, finkornig och kompakt lera med få komponenter. Norra utbredningen av trädgårdsyta. Hårdgjord yta mot gårdsplan i norr (12 och 15).

L11. Tegel, grus, småsten, kalkbruk. Relativt poröst och torrt. Dränering och del av stenkista som även syns i västra sektion (Bilaga 2, Lager 12).

L12. Brun, lerinblandat grus med inslag av tegel, sten, kalkbruk. Något kompakt, torr och något fet. Toppfyllning i stenkista.

L13. Beige, grovkornigt grus, torr, mager och något hårdgjord. Bärlager för stenläggning (15).

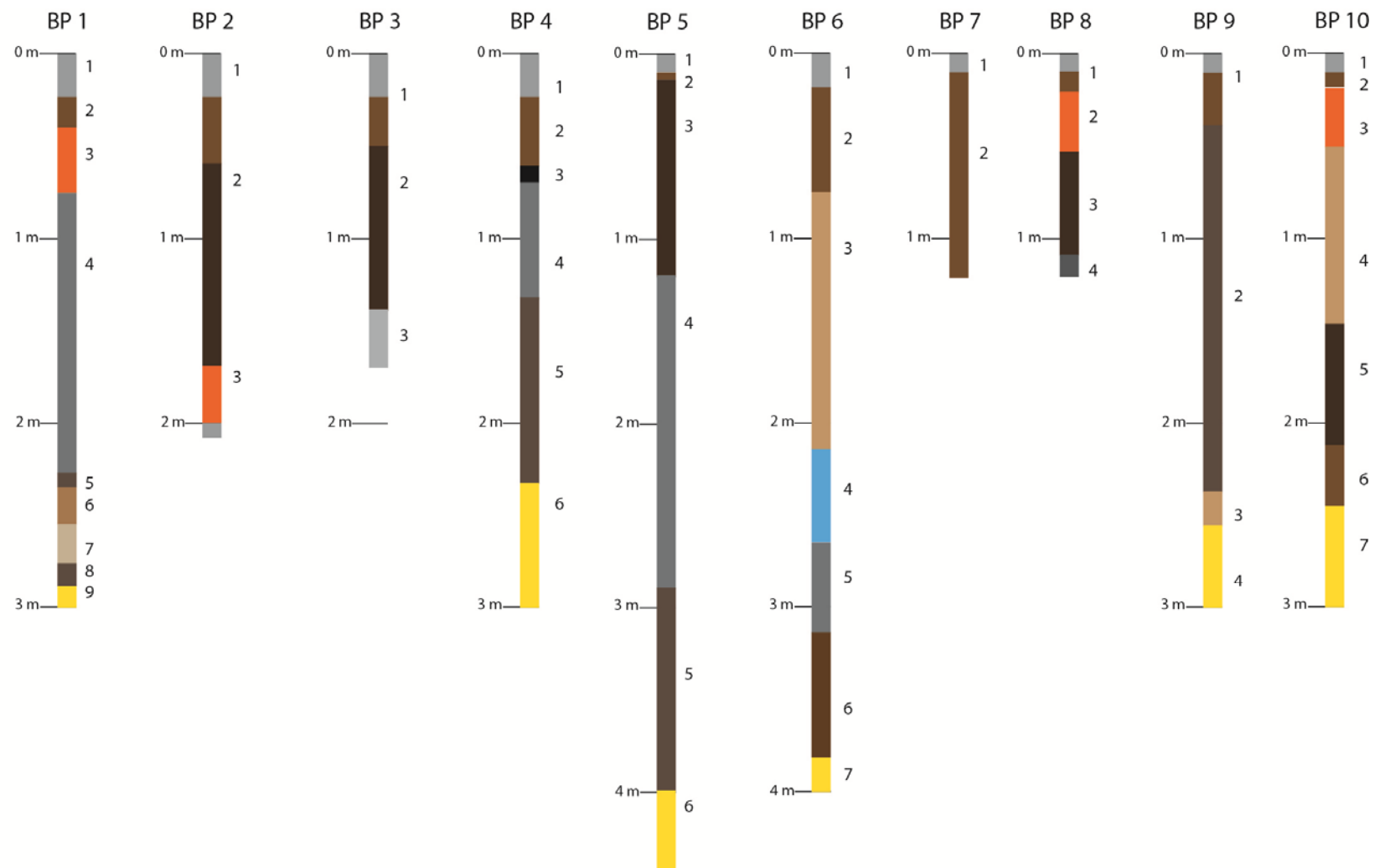
L14. Grus, småsten och tegelbrockor. Fyllning i nedgrävning för kabel.

L15. Stenläggning i gråbrun grovkornigt grus. Gårdsplan till 1800-tals byggnad som revs år 1959.

L22. Bärlager till asfalterad yta.

K10. Brungrå lera med inslag av kalk och organiskt material. Finkornigt, något fuktigt och kompakt. Igenfyllning av källartrappa samt källare.

K15. Gråbrun, melerad, finkornig lera. Fett, kompakt och torrt. Ursprunglig markhorisont, mycket flinta i undergrunden. Enstaka träkol och bränd lera.

Bilaga 4. Borrprover

Lagerbeskrivningar borrprover 1-10

- BP 1.
1. 0 – 0,20 m asfalt
 2. 0,20 – 0,40 m bärlager
 3. 0,40 – 0,75 m tegel, större sten, lösa massor
 4. 0,75 – 2,25 m gråsvart fett kulturlager. Fuktigt och välbevarat. Föroreningar av ovanpåliggande rivningslager. Kalkprickar och småsten. Brun och kompakt, homogent och väldigt finkornigt. Träkol mot botten. Mängden kalk och kalkbruk ökar, inslag av träflis
 5. 2,25 – 2,35 m stråk med träkol och bränd lera i lagret.
 6. 2,35 – 2,55 m som ovan med moränlera
 7. 2,55 – 2,75 m beige sand. Naturlig avsättning?
 8. 2,75 – 2,90 m brun, fet, fuktig med blandning av lera. Rent i övrigt.
 9. 2,90 m steril moränlera.
- BP 2.
1. 0 – 0,60 m asfalt, sand och bärlager
 2. 0,60 – 1,70 m brun, torr, nedbruten kulturjord. Kompakt med inslag av kalk och tegelkross. Möjligen odlad.
 3. 1,70 – 2,00 m stopp mot mur?
- BP 3.
1. 0 – 0,50 m asfalt och bärlager
 2. 0,50 – 1,70 m brun, torr, nedbruten kulturjord. Kompakt med inslag av kalk och tegelkross. Möjligen odlad.
 3. 1,70 – 2,00 m stopp mot mur?
- BP 4.
1. 0 – 0,20 m asfalt med bärlager
 2. 0,20 – 0,60 m moränlera, tegel och sand. Bärlager
 3. 0,60 – 0,70 m svart, fet kulturlager. Lerig, kompakt med tegel, kalkbruk och småsten. Möjligen efterreformatörisk odlad jord
 4. 0,70 – 1,30 m grå, fet kulturlager. Lerig, kompakt med tegel, träkol, kalkbruk och småsten. Rivningslager eventuellt avjämning.
 5. 1,30– 2,00 m grå, fet kulturlager. Lerig, kompakt med tegel, träkol, kalkbruk och småsten. Färre komponenter än ovan. Representerar förmodligen flera medeltida kulturlager.
 6. 2,00 m steril moränlera.
- BP 5.
1. 0 – 0,10 m asfalt och bärlager
 2. 0,10 – 1,20 m brun kompakt kulturjord, något torr med rikliga raseringskomponenter, tegel, kalkbruk och träkol. Utfyllnad.
 3. 1,20 – 2,90 m som ovan fast med betydligt lägre halt rivningsmaterial. Kletig lera, något kompakt och grusigt. Tegel, kalkbruk, småsten och djurben. Igenfyllning av en brunn.
 4. 2,90 – 4,00 m gråbrun, fet, fuktig lera. Inslag av bränd lera i stora bitar. Melerat med små bitar blå lera, inslag av träkol. Sedimenteringskaraktär. Fyllning i brunn. Det kan röra sig om en kollapsad del av brunnen.
 5. 4,00 m steril moränlera.
- BP 6.
1. 0 – 0,20 m asfalt
 2. 0,20 – 0,75 m bärlager, möjligen källarfyllning.
 3. 0,75 – 2,10 m grusig rasering. Källarslut i botten
 4. 2,10 – 2,55 m mörk kulturjord. Fet, kompakt, lerig med organiskt material. Melerat med blålera. Eventuell brunnsfyllning.
 5. 2,55 - 2,60 m blålera som lagts som ett lock i brunnsfyllningen.
 6. 2,60 – 3,10 m fet svart kulturjord med inslag av blålera och träkol. Fyllning i brunn
 7. 3,10 – 3,75 m brun organisk fyllning i nedgrävning. Gödsel och hushållsavfall. Mycket välbevarat.
 8. 3,75 m steril moränlera.
- BP 7.
1. 0 – 0,10 m asfalt
 2. 0,10 – 1,20 m sand. Stopp mot fast underlag.

- BP 8. 1. 0 – 0,20 m asfalt och bärlager
2. 0,20 – 0,45 m rivningsmaterial till äldre byggnad.
3. 0,45 – 1,10 m kompakt, smulig kulturjord med raseringsmaterial. Smutsvitt kalkbruk. Smuligt och sandigt. Avjämning av yta kanske i samband med uppförandet av 1836 års byggnad mot gatan.
4. 1,10 -1,20 m stopp mot fast underlag.
- BP 9. 1. 0 – 0,30 m asfalt och bärlager
2. 0,30 – 2,35 m torra nedbrutna kulturlager med inslag av tegel, kalkbruk, småsten och träkol i ökande grad. Representerar flera efterreformatoriska och medeltida kulturlager.
3. 2,35 – 2,55 m lerig övergång till morän med inslag av tegel. Eventuell nedgrävning för källare.
4. 2,55 m steril moränlera.
- BP 10. 1. 0 – 0,20 m asfalt och bärlager
2. 0,20 – 0,50 m gult tegelkross. Rivningsmaterial.
3. 0,50 – 1,20 m gråbrunt kulturlager, melerat med gul lera. Fynd av modernt glas, ej sparat. Lös smetig och fuktig. Gradvis övergång med fastare lager. Avjämning och underlag för gårdsplan, förmodligen i samband med uppförandet av 1836 års byggnad.
4. 1,20 – 1,50 m som ovan men fastare. Avjämning förmodligen efter avröjning. Efterreformatorisk.
5. 1,50 – 2,15 m mörkbrunt kulturlager med inslag av tegel, träkol, kalkbruk och gult tegel. Representerar förmodligen flera lager av både efterreformatoriska och sen medeltida datering.
6. 2,15 – 2,45 m brun något lös kulturjord med små inslag av tegel och träkol. Möjligen medeltida odlingsjord.
7. 2,45 m steril moränlera.

Bilaga 5. Fyndlista

KM 94363:1-10

Fyndnummer	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt, g.	Kommentarer
1	Lager 10, Östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	mynning - buk	1	15	
2	Lager 12, Östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	16	Marmorerad glasyr
3	Lager 12, Östra sektion	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	1	10	
4	Lager 12, östra sektion	Järn	Spik				1	12	avförd
5	Lager 6, västra sektion	Järn	Spik				2	48	avförda
6	Lager 6, västra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	4	32	
6	Lager 6, västra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	2	17	
6	Lager 6, västra sektion	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	botten	1	17	
6	Lager 6, västra sektion	Keramik	Kärl	Svartgods, sen östersjö			1	5	
6	Lager 6, västra sektion	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	3	35	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kakel	Rumpkakel			11	273	Ett ansikte, i övrigt dekorerat med grön glasyr
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kakel	Rumpkakel			1	41	Svart glasyr
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Trebensgryta	fot	4	187	Raseringslager ovanpå stenläggning
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Svartgods, odefinierat	Oidentifierad	Odefinierad	1	16	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	40	236	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	12	155	

7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	mynning	1	38	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	3	47	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	4	27	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	buk	4	50	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Fat	mynning	1	15	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Nästanstengods, odefinierat	Oidentifierad	lyftanordning - buk	1	12	
7	Lager 4, västra och östra sektion	Keramik	Kärl	Stengods, Frechen	Oidentifierad	buk	1	10	dekorerad med akantuslöv 1550-1600
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Djurben	Hantverksavfall			Avsågad ledände	1	97	Förarbete till ett handtag
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Glas	Fönsterglas				11	42	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Glas	föremål, oidentifierat				12	6	randdekor, möjligen en tunn bågare
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Järn	Borr				1	84	Svagt T-formad i handtaget
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Järn	Nål				1	10	Grov nål
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Järn	Nål				1	5	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Järn	Spik				3	51	Avförda
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kakel	Rumpkakel			10	523	Från olika kakelugnar, Olika gröna nyanser, en svart, en gulbeige.
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Stengods, odefinierat	Oidentifierad	buk	3	8	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	buk	19	111	

8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	5	145	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Trebensgryta	lyftanordning - buk	3	266	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Trebensgryta	fot	3	136	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning	2	47	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	lyft-upphängningsanordning	1	28	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Stengods, Andenne	Oidentifierad	buk	2	10	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Stengods, Andenne	Oidentifierad	buk	1	22	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Stengods, Andenne	Oidentifierad	mynning	1	10	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Keramik	Kärl	Svartgods, östersjö	Oidentifierad	buk	2	8	
8	Lager 2, Sektion/kontext 10	Skiffer	Bryne				1	36	
9	Kontext 10	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, odefinierat	Oidentifierad	mynning - buk	1	7	
10	Kontext 14	Övrigt	Flinta		Avslag		2	100	1 skrapa

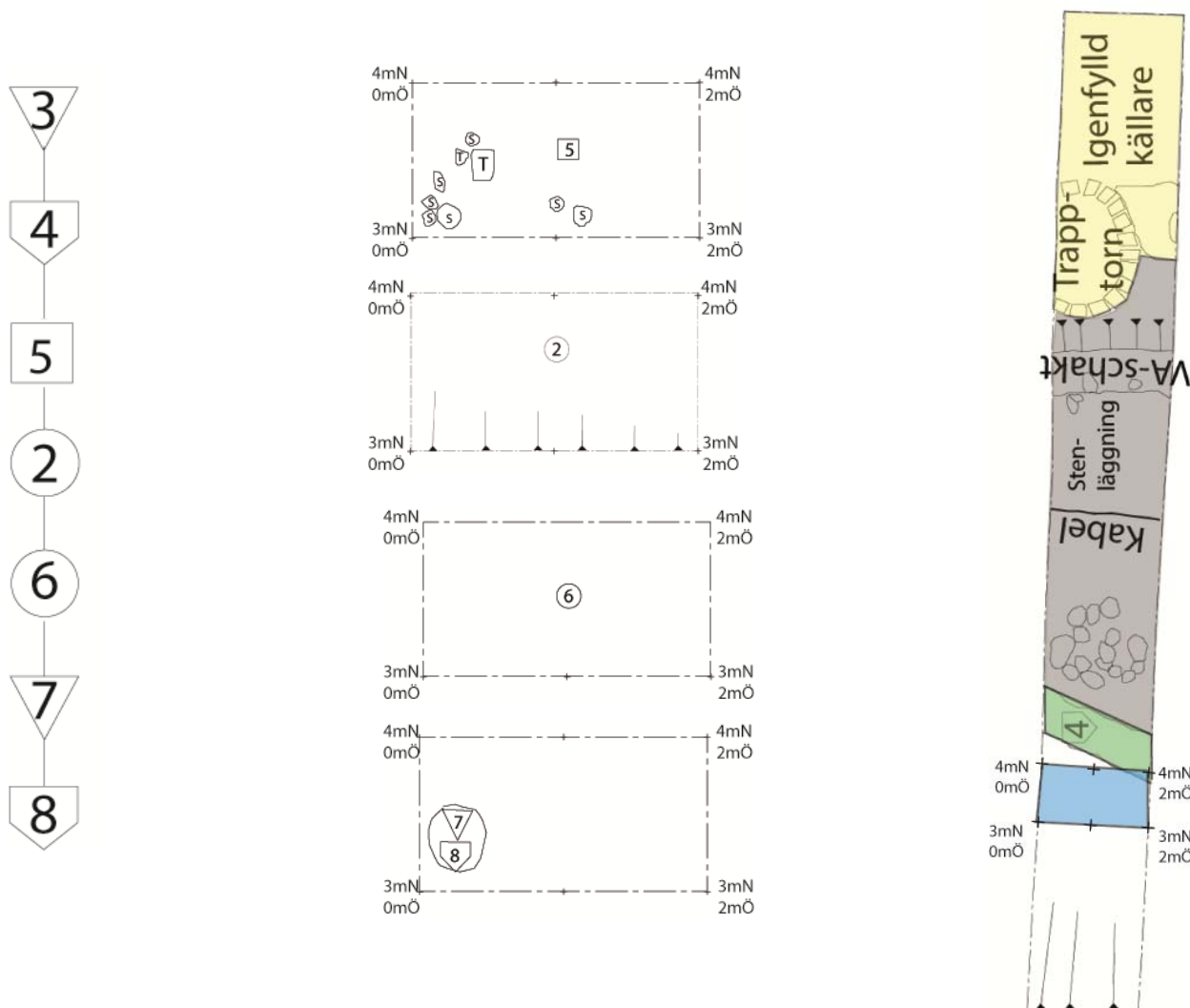
Bilaga 6. Kontextbeskrivningar

Kontext	Kontext typ	Beskrivning	Tolkning	Fiskben	Kalk	Kalkbr.	Lerfläck	Lerklin.	Pin-nar	Småsten	Sot	Tegelbrockor	Tegelkr.	Träbit.	Träfilis	Träkol	Rel. U	Rel. Ö
2	Lager	Brungrått lerigt kulturlage som var dåligt sorterat, finkornigt, fett, fuktigt och något kompakt. Skuret i norr av nedgrävning för upptagning av grundstenar.	Raseringslager innehållande bland annat tegel, kalkbruk och hushållsavfall i form av djur- och fiskben. Del av rasering av byggnader efter reformationen.	1	2	2	1			2		2	2			1	4	5
3	Fyllning	Brungrått lerinblandad kulturjord som var dåligt sorterat med vertikal fyndorientering. Finkornigt, fet, fuktig samt något kompakt.	Fyllning schakt efter plundring av grundmur. Detta skedde något senare efter det att byggnaden revs, troligen under 1600-talet	1	1	2	1			1		2	2				1	4
4	Nedgrävning	Avlång nedgrävning som mätte 0,9 x 1,9 m. Nedgrävningen tömdes inte.	Plundringsschakt grundmur. Skär igenfyllningen av källartrappan (och förmodligen även en igenfyllning av källaren														3	2
5	Konstruktion	Sydvästra delen av provgroppen. En konstruktion av rött storstenstegel med kalkbruksrester och markstensom som var 0,15-0,20 m stora och delvis kluvna. Sammanfogad med lera.	Stengolv/stenläggning. Mellan stenarna finns raseringslager 2 troligen är golvet delvis plundrat varpå viss ordning råder.														2	6
6	Lager	Beigebrun lera med inslag av sand/grus och med jämt fördelad horisontell fyndorientering. Det var finkornigt till grovkornigt, något fet, torrt och något kompakt till poröst.	Underlag för stenläggning		2	2				1			1			1	5	7
7	Fyllning	I sydvästra hörnet. Brunt kulturlager med stående tegekbäckor, lera och kalk. Det var finkornigt till grovkornigt, fett, torrt och relativt kompakt.	Spår efter rivningen av en stolpe. Den kan möjligen vara en del av någon form av stenlyftningaordning i samband med rivningen av byggnaden.		2					1			3			2	6	8
8	Nedgrävning	Oformlig nedgrävning men huvudsakligen rund ca 0,40 x 0,20 m stor	Nedgrävning för sättandet av en stolpe. Möjligen del av stenlyft														7	10
9	Konstruktion	Bestående av vitgult kalkbruk. Konstruktionen var avlångt rektangulär och mätte ca 1,4 x 0,6 x 0,16 m.	Kalkbrukslager som är en del av en trappa. I bruket har trappstegen varit satta. Ligger på två nivåer (steg).														10	11
10	Fyllning	Brungrått kulturlager bestående av lera med inslag av kalk och organiskt materia. Det var sorterat med horisontell och vertikal fyndorientering, finkornigt, något fuktigt, kompakt och med tydlig kontaktytor	Igenfyllning av källartrappan eventuellt hela källaren. destruktion av byggnaden förmodligen efter reformationen			1				1				1			8	9
11	Nedgrävning	Avlång nedgrävning med trappstegsformad sidor Ej undersökt i sin helhet. .	Nedgrävning konstruktion av källartrappa/byggnaden														9	12

12	Lager	Brunt melerat kulturlager med ljusare partier. Bestod av lera och organiskt material som var dåligt sorterat, finkorningt, fet, fuktigt, mycket kompakt och med tydligt jämn kontaktyta.	Ett lager som kan utgöra en öppentyta/gårdsplan på vilken olika material trampats ned.	1						1	1					1		1	11	13
13	Lager	Brungrått kulturlager som var lerigt, sorterat, finkorningt, fuktigt, kompakt och med tydlig kontaktyta.	Odlingslager gödslat med avfall från hushåll.																12	14
14	Lager	Brungrå. Lerigt kulturlager som var sorterat, finkorning, fuktig, kompakt samt urlakat mot underliggande lager.	Odlingslager med uppodlade mindre bita av moränlera och underliggande lager 15																13	15
15	Lager	Gråbrun melerad lera som var finkorning, fet, torr och kompakt	älsta markhorisonten.																14	

Bilaga 7. Planritningar kontexter och stratigrafisk matris

Schakt

Den stratigrafiska matrisen till vänster visar den övre sekvensen av djupschaktet. Den nedre nedan visas nedan. Kontext 3 och 4 undersöktes inte närmare efter schaktningen. Planritningen till höger visar djupschaktets läge markerat med blått.

8

9

10

11

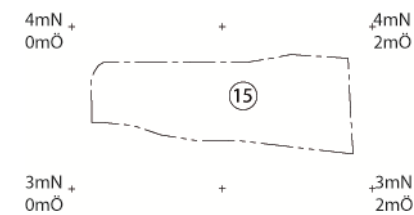
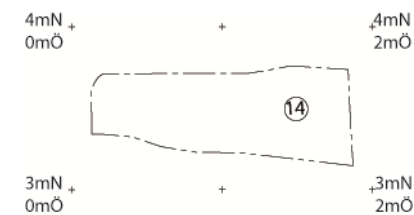
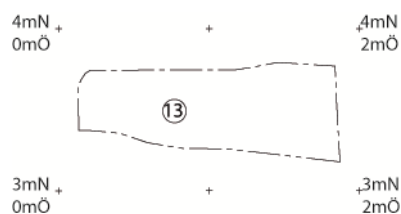
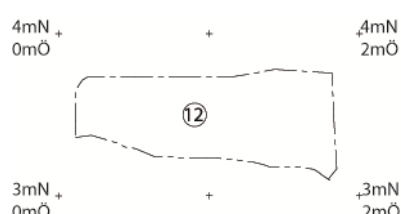
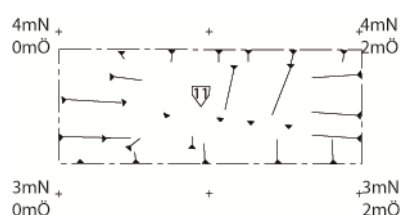
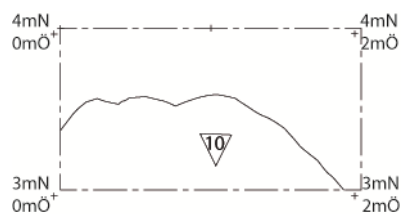
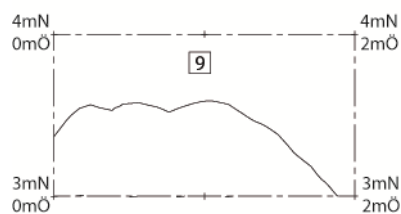
12

13

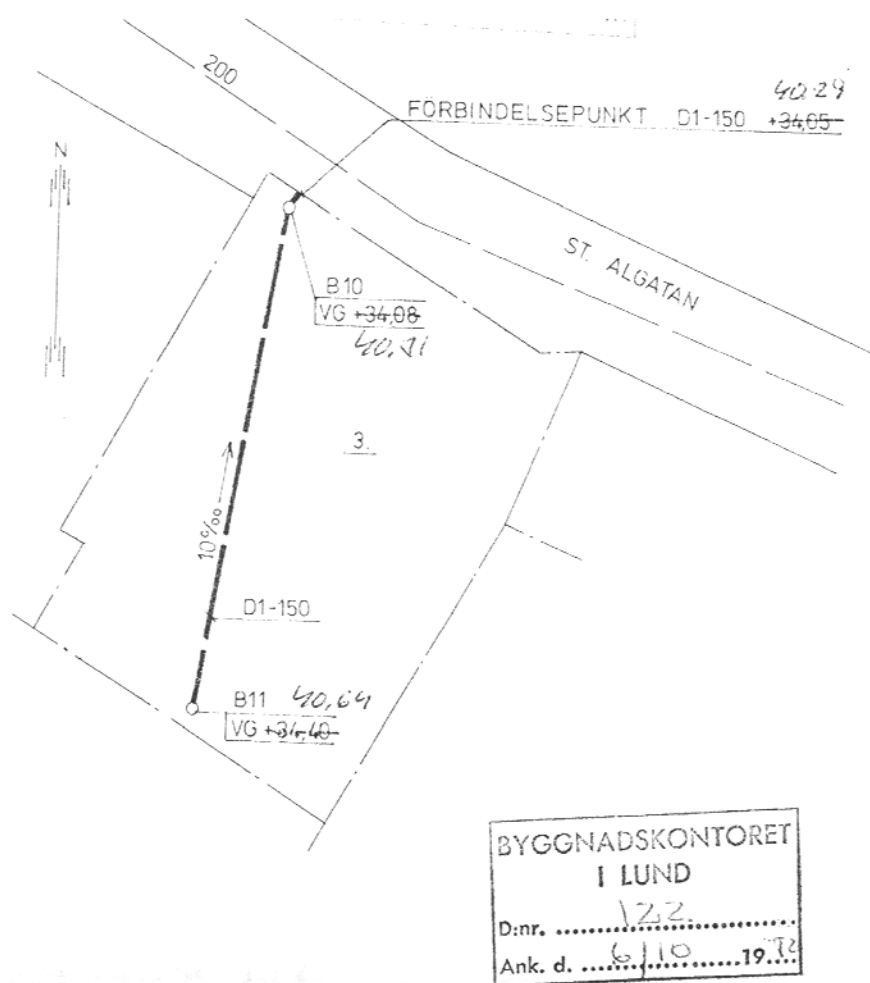
14

15

Moränlera

Bilaga 8 ritning över dagvattenledning lagd 1977 på fastigheten Sankt Mikael 16.

D1 = REGNVATTENLEDN., BETONGRÖR

B10 = BRUNN ϕ 400, MED V-LÅS

B11 = REGNVATTENBRUNN ϕ 400, MED SANDFÅNG

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2015

- 2015:1 Flyinge 22:49, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2013-2014. Carita Melchert.
- 2015:2 Kv Botanicum 15, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2014. Nicklas Kronroth och Aja Guldåker.
- 2015:3 Kv Fredrik 8, Ystad. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2015:4 Kv Tegnér 1, Lund. Geoteknisk undersökning m fl 2014. Aja Guldåker.
- 2015:5 Kv Bävern 1, Trelleborg. Översiktlig förundersökning. 2014. Ivan Balic.
- 2015:6 Utbyggnad av Södra stambanan, sträckan Flackarp – Lund C. Arkeologisk utredning steg 1 2014. Ivan Balic & Johan Wallin.
- 2015:7 Adelgatan. Arkeologisk förundersökning 2013. Aja Guldåker.
- 2015:8 Stora Råby 34:16, Stora Råby fornlämning nr 10:1 i Stora Råby socken, Lunds kommun. Arkeologisk förundersökning 2015. Aja Guldåker.
- 2015:9 Kv Sankt Mikael 16, Lund, Arkeologisk förundersökning och geoteknisk undersökning 2014. Aja Guldåker & Ivan Balic.